

Opinia națională

Săptămânal de opinie, informație și idei de larg interes național

**Televiziunea
România de Mâine**

Consultații pentru sesiunea de examene

- Luni, 17 ianuarie: *Drept*
- Marți, 18 ianuarie: *Contabilitate și informatică de gestiune*
- Miercuri, 19 ianuarie: *Sociologie-Psihologie*
- Joi, 20 ianuarie: *Marketing și Comerț Exterior*
- Vineri, 21 ianuarie: *Relații Internaționale și Studii Europene*

Pagina 8

Consultații pentru sesiunea de examene

- **Facultatea de Drept**
 - *Drept roman.* Conf. univ. dr. Ștefan COCOȘ Pagina 2
 - *Drept constituțional și instituții politice.* Prof. univ. dr. Gheorghe UGLEAN, Conf. univ. dr. Nicolae PAVEL Pagina 6
- **Facultatea de Marketing și Comerț Exterior**
 - *Economie politică. Economia și Știința Economică. Obiectul de Studiu al Științei Economice. Metoda în Știința Economică* Prof. univ. dr. Gheorghe RĂBOACĂ Pagina 3
- **Facultatea de Sociologie-Psihologie**
 - *Fundamentele psihologiei.* Prof.univ.dr. Mihai GOLU Pagina 4
 - *Metodologia cercetării sociologice. Metode și tehnici de cercetare* Lect. univ. drd. Beatrice MANU Pagina 5
- **Facultățile de Marketing și Comerț Exterior, Finanțe și Bănci**
 - *Geografie economică mondială.* Conf. univ. dr. Nicu AUR Pagina 7

În aceste zile, la toate facultățile din București, Brașov, Constanța, Craiova, Râmnicu-Vâlcea, Câmpulung-Muscel și Blaj ale Universității Spiru Haret se desfășoară un eveniment devenit tradiție:

Înmânarea diplomelor pentru burse de merit studenților care au obținut medii între 9 și 10 în anul universitar 2003-2004

La Facultatea de Relații Internaționale și Studii Europene

La Facultatea de Geografie și Facultatea de Muzică

La Facultatea de Geografie și Facultatea de Muzică

La Facultatea de Sociologie-Psihologie

Consultație pentru sesiunea de examene

Obiective

Cursul Drept roman își propune să asigure cunoașterea de către studenți a evoluției principalelor aspecte privind apariția și evoluția instituțiilor dreptului privat roman, printre care: izvoarele dreptului roman; procedura civilă în dreptul roman; persoanele; drepturile reale; succesiunile; obligațiile; izvoarele obligațiilor.

Noțiuni introductive

I. Caracterizare generală a dreptului roman

1. Definiția dreptului roman

Dreptul, în sensul general și totodată tehnic al cuvântului, constituie ansamblul normelor de conduită obligatorie, deci instituite ori sancționate de către stat, care reglementează raporturile dintre membrii unei colectivități. Aplicând această definiție dreptului roman se poate spune că el cuprinde totalitatea normelor de conduită instituite și sancționate de statul roman, ce constituie un sistem extrem de vast și complex, format din numeroase ramuri și instituții juridice aflate într-un proces continuu de transformare și intercondiționare (E. Molcuț, D. Oancea, *Drept roman*, 1995, București, p. 5).

2. Obiectul dreptului roman

Cursul de față are ca obiect prezentarea apariției și evoluției instituțiilor dreptului privat roman, și nu a întregii materii a dreptului roman.

Dreptul roman, ca ansamblu de norme de conduită instituite ori sancționate de statul roman, era împărțit în conformitate cu concepția romană în drept public și drept privat. Astfel, jurisconsultul Ulpian arată criteriul de distincție între dreptul public și dreptul privat: „dreptul public este acela care privește organizarea statului roman, iar dreptul privat, interesul particularilor”.

3. Însemnătatea dreptului roman

Dreptul roman prezintă o deosebită însemnătate, deoarece el constituie fundamentul pe care s-a clădit sistemul juridic. Cu toate că dreptul roman nu mai este în vigoare, noțiunile și principiile sale, care s-au perpetuat de peste două mii de ani până astăzi, sunt perfect aplicabile. Deci, el nu a rămas un simplu document arheologic, așa cum este cazul altor legislații din Antichitate, ci a trăit o viață proprie, a depășit sub aspectul formei sale limitele societății care l-a generat și a exercitat o influență hotărâtoare asupra dreptului de mai târziu (E. Molcuț, *Drept privat roman*, Universitatea Creștină D.Cantemir, București, 1994).

4. Diviziunile dreptului roman

După cum rezultă din textul lui Ulpian citat anterior, dreptul roman se divide în *dreptul public* și *dreptul privat*.

Dreptul public este acel ansamblu de norme juridice care reglementează organizarea statului, pe de o parte, iar pe de alta, reglementează relațiile dintre stat și persoanele particulare.

Dreptul privat este acel ansamblu de norme juridice care reglementează relațiile dintre persoanele particulare. La rândul său, dreptul privat se subdivide în trei părți: *ius civile*, *ius gentium* și *ius naturae* sau *ius naturale*.

II. PERIODIZAREA ISTORICĂ A STATULUI ȘI EPOCILE DREPTULUI ROMAN

1. Perioada prestatată

După tradiție, și conform cercetărilor istorice, Roma ar fi fost fondată la anul 754 ori 753 î.e.n., de către cei doi frați legendari Romulus și Remus.

Organizarea privată a Romei ca cetate s-a realizat prin fuziunea a trei triburi, fiecare având un senat de o sută de membri, o armată pedestră de o mie de oameni și o cavalerie de o sută de oameni. Astfel, conducerea socială era exercitată de către patricieni, iar hotărârile erau adoptate de către adunarea poporului, împărțită în giști, curii și triburi.

Organele prestatate ce realizează această conducere erau: *comitia curiata*, ca adunare a poporului roman la care plebeii nu aveau acces pentru că nu erau organizați în giști; alt organ de conducere era regele – *rex*, ales de *comitia curiata* cu atribute militare, religioase și judecătorești limitate; în sfârșit, senatul era format, în urma fuziunii senatelor celor trei triburi, din 300 de membri și confirma alegerea regelui și hotărârile adunării curiate.

2. Intemeierea statului roman

Pe la sfârșitul secolului VI î.e.n., în urma reformei complexe a lui Servius Tullius, a fost întemeiat statul roman ca formă de organizare politică. El a împărțit teritoriul Romei, cu excepția Capitoliului și Aventinului, în patru tribus sau regiuni numite: Suburama, Esquiliana, Collina și Palatina.

Statul roman a cunoscut mai multe perioade de dezvoltare din punctul de vedere al formelor sale de organizare. Mai întâi, acesta a evoluat în perioada regalității, cuprins de la mijlocul secolului VI î.e.n. până în anul 509 î.e.n., o dată cu alungarea ultimului rege și trecerea la republică.

Perioada republicii a durat de la 509 î.e.n. până în anul 27 î.e.n., când împăratul Augustus a fondat monarhia.

Perioada monarhiei sau a imperiului a evoluat în două etape, respectiv Principatul între anii 27 î.e.n. și 284 e.n., prima, și dominatul, a doua, între anii 284 e.n. și 565 e.n.

În continuare vom aborda periodizarea istorică a statului roman în ordinea prezentată.

3. Perioada regalității

În ceea ce privește organizarea statului, o dată cu întemeierea sa, au fost preluate organele de conducere a societății romane din perioada prestatată, respectiv *rex*-regele, *senatul* și *comitia centuriata* creată prin reforma lui Servius Tullius.

4. Perioada republicii

Republica romană cunoaște în această perioadă o dezvoltare rapidă din punct de vedere social și economic. Roma își extinde cuceririle printr-o politică de permanentă expansiune, devenind după războaiele punice singura stăpână a bazinului mediteranean. Astfel de cuceriri au fost posibile datorită unei armate puternice pe care romanii au creat-o special în acest scop. Drept urmare a războaielor de cucerire, la Roma se concentrează un număr tot mai mare de sclavi, pe a căror muncă începe să se bazeze întreaga producție de bunuri a societății.

În acest context, viața socială se caracterizează prin confruntarea între patricieni și plebei, conflict întreținut de condițiile discriminatorii impuse celor din urmă din punct de vedere atât politic, cât și economic.

Chiar dacă plebeii au reușit să obțină câteva cuceriri în lupta lor, ca, de exemplu, accesul la *comitia centuriata*, în celelalte domenii, respectiv cele administrative, religioase și jurisdicțional continuau să fie excluși. De asemenea, *ager publicus* era exploatat în exclusivitate tot de către patricieni. Aceste cauze au determinat ca după o luptă de secole plebeii să obțină anumite reforme, ca, de pildă, cea a fraților Gracchi sau *Legea celor XII Table*.

Câte sfârșitul republicii, când dezvoltarea economică marchează un avânt nemaifălmnit până atunci, societatea romană trece prin mutații profunde care determină restructurarea categoriilor sociale, iar distincția binecunoscută între patricieni și plebei începe să se estompeze. Astfel, apar noi categorii derivate din patricieni ori plebei, respectiv cavalerii și nobilii.

Cavalerii erau cei îmbogățiți în urma comerțului cu sclavi, a celui maritim, prinarendarea impozitelor și a lui *ager publicus*, prinarendarea minelor statului și aprovizionările militare. Ei aveau anu-mie semne distinctiv, respectiv dreptul de a purta un inel de aur și de a avea locuri rezervate la teatru (C.St. Tomulescu, *Manual de drept privat roman*, București, 1958, p. 19).

Nobilii erau cei care dețineau o *magistratură curulă* ori descendenții lor. Nobilimea era formată și din familii de plebei care au ajuns nobili prin faptul îndeplinirii unei magistraturi curule. Alte categorii sociale în această perioadă erau formate din proletari și sclavi.

Termenul de proletar apare de timpuriu în limba latină. *Legea celor XII Table* îl cunoaște, iar conform tradiției, regele Servius Tullius îi exclude pe proletarii de la serviciul public și militar. Proletar era omul sărac care nu avea decât copii – *proles*. La sfârșitul republicii, drept constituțional a legii grânelor, promisă de Caius Gracchus, lege prin care senatul era obligat să procure în condiții ieftine grâu pentru

săraci, proprietarii deven cetățeni săraci care nu aveau nici un mijloc de subsistență decât ajutorul acordat de către stat.

Sclavii constituiau categoria de oameni care nu se bucurau de libertate, nefiind persoane. Sclavia, din forma sa patriarhală, spre sfârșitul republicii, devine clasică, constituind de fapt baza economică a sistemului sclavagist.

În perioada republicii, organele de exercitare a puterii politice au fost în parte preluate din perioada anterioară, dar acum dispere regele și apar magistrații, care se adaugă adunărilor poporului și senatului.

Adunările poporului adoptau hotărâri legislative, electorale sau judiciare. Ele se concretizau în patru categorii de adunări, respectiv: *comitia curiata*, *comitia centuriata*, *concilium plebis* și *comitia tributa* (E. Molcuț, *op.cit.*, p. 30).

Comitia curiata își pierde din prerogativele avute în perioadele anterioare și rolul său devine tot mai limitat în conducerea politică a societății romane. Ea își exercită atribuții în materia dreptului privat legate de anumite instituții juridice, ca testamentul sau adrogarea.

Comitia centuriata cunoaște în această perioadă o transformare structurală determinată de cenzura lui Appius Claudius, pe de o parte, și de o reformă din anul 220 î.e.n., pe de alta.

Cenzorul Appius Claudius, la 312 î.e.n., a admis ca și cei care aveau avere mobilară, adică metal conștând în aramă, aur, argint, să poată face parte dintr-una din cele cinci categorii ale adunării centuriate și nu numai cei care dețineau avere imobiliară.

Facultatea de Drept

Drept roman

Conf. univ. dr. Ștefan COCOȘ

Prin reforma din anul 220 î.e.n., numărul centuriilor s-a mărit, mărindu-se astfel și numărul celor care participau la vot. De aceea se consideră această reformă ca o victorie obținută de micii proprietari de pământ.

Concilium plebis era vechea adunare a plebei care la început adopta hotărâri obligatorii numai pentru plebei. În urma legii Horten-sia din sec. III î.e.n., hotărârile acestor adunări devin obligatorii pentru toți cetățenii, deci și pentru patricieni, și astfel ele se transformă în *comitia tributa*.

Comitia tributa a apărut o dată cu transformarea vechii adunări a plebei într-o adunare în care hotărârile au devenit obligatorii și pentru patricieni repartizați după cartierul în care locuiau și care astfel dobândiseră dreptul de vot în adunarea plebei. Aceasta era consecința împărțirii cetățenilor, deci și a plebei, în patru triburi sau cartiere urbane și în 17 cartiere rurale cuprinzând pe cei ce locuiau în împrejurimile Romei.

Senatul, în această perioadă, a dobândit un rol important în conducerea politică a societății romane și chiar dacă nu avea dreptul să elaboreze legi, el trebuia să le confirme pe cele votate de adunările poporului. În acest fel, el supraveghea respectarea vechilor tradiții și moravuri ale poporului roman.

La început, consuli erau cei care îi numeau pe senatori dintre patricieni. Mai târziu, senatorii au încetat de a fi în mod exclusiv patricieni, dobândind această demnitate toți aceia care au deținut anterior o *magistratură curulă*, printre care puteau fi și plebei, de când dobândiseră dreptul la magistratură. În cele din urmă, cenzorii erau cei care au primit dreptul să numească senatorii.

Magistrații erau înalți funcționari de stat care dețineau atribuții importante din punct de vedere administrativ și jurisdicțional. În mâinile lor erau concentrată și puterea militară. Erau aleși pe o perioadă limitată, de regulă, un an. Puterea lor se exercita prin două importante atribute, denumite *potestas* și *imperium*.

Magistrații superiori, consuli dețineau puterea civilă supremă, dar și conducerea armatei. Urmau conform ierarhiei pretorii, ce aveau ca atribuție principală administrarea justiției, cu preponderență cea civilă. De fapt, aceștia nu judecau, ci doar organizau instanța. În anul 242 î.e.n. apare protoul pelerin, care are ca atribuție organizarea proceselor dintre cetățeni și peregrini. Altă categorie de magistrați era *cenzorul*. El avea sarcina de a se ocupa de cens – recensământ, adică să evalueze periodic, din cinci în cinci ani, averea cetățenilor și să înscrie toate perioadele pe listele censului.

Edili curuli erau magistrații care supravegheau organizarea și funcționarea piețelor, se ocupau de aprovizionarea orașului și aveau atribuții jurisdicționale în ceea ce privește vânzarea vitelor și sclavilor, care se făceau în piețele publice.

Questorii erau funcționarii care administrau tezaurul public, arhivele statului și se ocupau cu vânzarea prăzii de război.

Tribunii plebei au jucat un rol de o mare însemnătate în viața statului roman, căci, pentru apărarea intereselor plebeilor, aveau dreptul de a se opune actelor magistraților prin veto. Nu se puteau însă împotrivi astfel actelor cenzorilor și dictatorilor, cât și hotărârilor senatului.

În cazuri deosebite, de excepție, cum erau războaiele, răscoalele etc., conducerea statului era încredințată unui dictator, carea nimeni nu i se putea opune, dar care avea o împuternicire excepțională pe un termen limitat, respectiv pe șase luni.

5. Perioada monarhiei

Perioada monarhiei sau a imperiului se împarte în două etape successive, respectiv *principatul* și *dominatul* sau monarhia absolută.

Principatul

Această perioadă a debutat cu tentativa lui Caesar de a instaura o monarhie fățișă, tentativă ce nu a avut reușită. În această perioadă, structura societății romane s-a menținut în mare parte, dar s-a polarizat prin creșterea diferențelor dintre bogați – *honestiores* și săraci – *humiliores*.

În perioada principatului, organele politice de conducere în statul roman sunt împăratul, senatul și magistraturile.

Dominatul

Ultima etapă a monarhiei, dominatul sau monarhia absolută, a reprezentat o formă fățișă de absolutism.

Forma de stat instaurată era o monarhie absolută de drept divin în care împăratul nu mai era considerat *principes*, primul între cetățeni, ci mai presus de oameni – *dominus et deus*, având puteri supranaturale.

6. Epocile dreptului roman

Periodizarea istorică a statului roman trebuie coroborată cu o periodizare a dreptului roman dată fiind strânsa legătură dintre organizarea politică a societății sub forma statului și ansamblul normelor de conduită care se aplicau în relațiile dintre oameni sub forma dreptului. Numai astfel se pot înțelege condițiile în care au apărut și s-au dezvoltat instituțiile juridice, modul în care acestea au evoluat de-a lungul a 1300 de ani. De aceea, în mod convențional, dar ținând seama și de realitatea istorică concretă, marea majoritate a romanștilor au periodizat dreptul roman în trei epoci, care urmează o succesiune logică și, totodată, cronologică, respectiv *epoca veche*, *epoca clasică* și *epoca postclasică*.

Prima perioadă a dreptului roman, respectiv epoca veche începe din momentul întemeierii statului și durează de-a lungul perioadei regalității până spre sfârșitul republicii, respectiv jumătatea secolului VI î.e.n. până în anul 27 î.e.n.

A doua perioadă a dreptului roman, respectiv epoca clasică durează de-a lungul perioadei principatului de la 27 î.e.n. până la 284, an în care începe domnia împăratului Diocletian.

A treia perioadă a dreptului roman, respectiv epoca postclasică a durat de-a lungul perioadei dominatului de la anul 284 e.n. până la 565.

I. IZVOARELE DREPTULUI ROMAN

Caracterizare generală a izvoarelor dreptului roman

Pornind de la definiția și analiza terminologiei privind izvoarele de drept, romanștii au ajuns la concluzia unanimă că acestea prezintă mai multe accepțiuni, respectiv cea în sens material, cea în sens documentar și, în fine, cea în sens formal, care de fapt va constitui obiectul nostru de cercetare.

Obiceiul

Obiceiul sau cutuma constituie cel mai vechi izvor al dreptului roman și s-a format în procesul destrămării societății prestatate. El a existat în societatea gentilică, dar conținutul său avea un caracter moral, iar nu juridic. Era bazat pe vechi și puternice tradiții și avea rolul de a menține ordinea în comunitate.

Legea

Legea este în general definită ca o hotărâre a poporului care devine normă obligatorie, dar ea poate fi definită și ca o convenție între două persoane, cu sens de contract.

Edictele magistraților; dreptul pretorian

Magistrații aveau un drept numit *ius edicendi*, în virtutea căruia puteau ca la intrarea în funcție să emită un edict, adică un act prin care făceau cunoscut populației programul activității lor pentru perioada căt urmau să exercite această magistratură. La început, edictele erau rostite în fața poporului adunat cu această ocazie, dar mai târziu au fost scrise pe table de lemn albe numite album și afișate în forum pentru a fi date astfel la cunoștința tuturor cetățenilor.

Cu trecerea timpului, dreptul civil și dreptul pretorian s-au apropiat unul de altul și dacă la sfârșitul dreptului vechi și începutul celui clasic erau net distincte, în vremea lui Justinian instituțiile juridice noi nu sunt decât rezultatul fuziunii dreptului civil cu cel pretorian, proces care deci începuce cu mult timp înainte de Justinian.

Jurisprudența

Jurisprudența era știința dreptului creată de către jurisconșulți – *irus prudentes*, *irus consulti*, prin interpretarea dispozițiilor normative cuprinse în legi (E. Molcuț, *op. cit.*, p. 55).

Senatusconsultele

Senatul nu a fost de la început un organ legislativ, ci el a devenit astfel în mod treptat, prin măsurile luate de împărați în perioada de trecere de la principat la dominat. Acesta a atribuit senatului puteri legislative care cu mult înainte fuseseră exercitate de adunările poporului.

Constituțiile imperiale

Începând cu împăratul Hadrianus, constituțiile imperiale – *constitutiones principis* au dobândit putere obligatorie, devenind astfel izvoare de drept.

Constituțiile imperiale au fost de patru categorii: *edicta*, *mandata*, *decreta* și *rescripta*.

Codificarea dreptului roman

1. Încercările de codificare înainte de Justinian

Tendența către sistematizarea a existat permanent până la Justinian, prin încercări repetate întreprinse, pe de o parte, de către persoane particulare, iar pe de alta, de către însuși statul roman. Aceste codificări au fost: *Codex Gregorianus*, *Codex Hermogenianus* și *Codex Theodosianus*.

2. Legislația lui Justinian

Opera legislativă a lui Justinian este formată din patru lucrări fundamentale, respectiv *Codex*, *Digesta*, *Institutiones* și *Novelae*.

II. PROCEDURA CIVILĂ ÎN DREPTUL ROMAN

1. Caracterizare generală a procedurii civile romane

Procedura civilă romană cuprinde totalitatea normelor care reglementează desfășurarea proceselor cu privire la libertate, proprietate, moștenire și valorificarea drepturilor de creanță (E. Molcuț, D. Oancea, *op.cit.*, p. 59).

Procedura legisacțiunilor și procedura formulară se caracterizează prin desfășurarea procesului în două etape, respectiv *in iure* – în fața magistratului și *in iudicio* – în fața judecătorului.

Procedura extraordinară se deosebea pe primele două prin lipsa celor două etape, desfășurarea procesului făcându-se în fața unei singure persoane.

2. Procedura legisacțiunilor: legis actiones

Caractere generale

Gainus explică astfel termenul de *legis actiones*: orice acțiune, ca mijloc de valorificare a unui drept subiectiv, se întemeiază pe lege.

De fapt, erau cinci legisacțiuni în cele din urmă, împărțite în două categorii: una era a celor de judecată, formată din *sacramentum*, *iudicis arbitrive postulatulo* și *condictio*, iar cealaltă categorie era formată din *legisacțiunile de executare*, respectiv *pignoris capio* și *manus iniectio*. Aceasta deoarece sentința obținută prin legisacțiunile de judecată nu era investită cu forță executorie, aceasta fiind obținută cu ajutorul unor legisacțiuni specifice, create în mod expres în acest scop.

Legisacțiunile au avut trei caractere ce au ilustrat perfect condițiile în care acestea au luat naștere, respectiv *legal*, *formalist* și *judiciar*.

Procedura *in iure*

În această etapă, procesul debutează cu citirea părâtului – *res* în fața magistratului folosindu-se de către reclamant – actor, petitor după caz: în *ius vocatio*, *vadimonium extra iudiciare* și *condictio*.

În fața magistratului, reclamantul roștind formule solemne își arăta pretențiile față de părât. Acesta putea să reacționeze prin trei poziții:

- să recunoască pretențiile reclamantului prin *confessio in iure*, și atunci era asimilat cu cel condamnat, procesul oprindu-se aici, nemaitrecându-se în etapa a doua;
- să neghe pretențiile reclamantului, dar să nu se apere - *indefensio* și să nu-și dea concursul la realizarea legislațiunii. În acest caz, de asemenea, era asimilat condamnatului și procesul se oprea aici, netrecându-se în etapa a doua;
- să neghe pretențiile reclamantului – *infinitatio* și să-și dea concursul la desfășurarea procesului. În acest caz, procesul trecea în etapa a doua și se finaliza în cele din urmă cu pronunțarea unei sentințe.

Litis contestatio

În procedura legisacțiunilor, *litis contestatio* însemna de fapt luarea de martori, prin care se exprima dorința părților de a se judeca

și de a obține în cele din urmă o sentință fie de condamnare, de către reclamant, fie de absolvire, de către părât.

Mijloace de soluționare a litigiilor întemeiate pe imperium

Competența magistraților era desemnată prin termenii *jurisdictio* și *imperium*.

Imperium constituia puterea de comandă a magistratului. În sens larg, *imperium* cuprindea și *jurisdictio*.

Procedura in iudicio

După ce părțile au trecut prin momentul lui *litis contestatio* – luarea de martori, ele ajung în fața judecătorului, a doua etapă a procesului civil, unde se aplică principiul oralității și contradictorialității. Fiecare parte își susține punctul de vedere pe baza materialului probator conștând în martori și înscrisuri.

Organizarea instanțelor de judecată

Judecătorul putea forma o instanță unică atunci când era singur, ca judecător unic – *iudex unus*, fie putea fi arbitru – *arbitr*. Deosebirea dintre judecător și arbitru era aceea că judecătorul judeca pricinile mai dificile, iar arbitrul pe cele care priveau neînțelegerile dintre rude sau vecini, ca, de exemplu, ieșirile din indiviziune sau hotârmicirle.

Procesele puteau fi judecate și de judecători mulți care formau anumite tribunale. Acestea erau fie nepermanente, fie permanente.

Tribunalele nepermanente erau formate dintr-un număr impar de judecători, numiți – *recuperatores* și judecau procesele dintre cetățeni și peregrini.

Legisacțiunile

Legisacțiunile de judecată

– *Sacramentum* – procedura prin jurământ era acțiunea legii prin care se judecau procesele cu privire la proprietăți și la creanțe, având ca obiect anumite sume de bani sau anumite lucruri.

– *Judicis arbitrive postulatulo* consta într-o cerere adresată magistratului pentru ca acesta să desemneze un judecător sau arbitru.

– *Legisactio per conditionem* sau *condictio* a constituit o simplificare a lui *sacramentum* în *personam* și se aplica în două situații, respectiv în materie de *certa pecunia* – o sumă de bani determinată și în materie de *alia certa res* – un alt lucru determinat.

Legisacțiunile de executare

– *Manus iniectio* – punerea mâinii era o legisacțiune ce nu se putea intenta decât în baza unei sentințe judecătorești privind o sumă de bani.

– *Pignoris capio* – luarea de gaj era considerată legisacțiune cu toate că îi lipsea caracterul judiciar, nefiind subsecventă unui proces, nepresupunând prezența magistratului, și nici chiar a debitorului. Creditorul, după rostirea unor formule solemne, putea, în prezența martorilor, să ia un bun din patrimoniul debitorului. Dacă acesta din urmă nu plătea, el nu putea să-l instrăineze, dar în schimb îl putea distruge.

Origine

Originea procedurii formulare se găsește în genere în cadrul însuși al legisacțiunilor care începuseră spre sfârșitul epocii vechi să devină odioase. După războaiele punice, spre sfârșitul republicii, se produc profunde transformări economice și sociale în viața statului roman.

Procedura in iure

Consultație pentru sesiunea de examene

Economia politică, științele economice în ansamblul lor sunt expresii de mare sinteză ale Economiei. Chiar și metoda utilizată în științele economice poartă amprenta fenomenelor economice, a Economiei.

În consecință, de aici apare necesară, indispensabilă definirea conceptului de economie; el este obiectul de studiu al economiei politice și al științelor economice în general

1. Economia este un concept complex al practicii, este practica economică; ea este posibil de definit din mai multe perspective, astfel:

- Este o componentă de bază a societății omenești, un subsistem care are menirea de a valorifica propriile premise, ca și pe acelea ale altor subsisteme societale (culturale, științifice, educațional, politic etc.) în vederea producerii de bunuri și servicii necesare vieții oamenilor;
- Economia este un subsistem al societății alcătuit dintr-un amplu ansamblu de structuri, extrem de variate (verticale, orizontale, tehnologice, sectoriale, teritoriale etc.) care, în raport de flexibilitatea și modernismul lor, îndeplinesc funcțiile de asimilare a noului, de inovare și de realizare a performanțelor economice;
- Este o formă de organizare a acțiunii umane îndreptată în direcția producerii bunurilor necesare în condițiile unor nevoi nelimitate și ale unor resurse rare, limitate;
- A apărut ca o formă a acțiunii conștiente, raționale a oamenilor pentru depășirea limitelor impuse de natură, de statutul lor de vânători, culegători;
- Fiind o formă de raționalitate, economia a condus la soluționarea permanentă a contradicției dintre caracterul nelimitat al nevoilor și caracterul limitat (rar) al resurselor;
- Economia a asigurat uriașul progres economic și social de până acum și garantează progresul civilizației umane și în viitor.

2. Cunoșcând complexitatea Economiei să trecem acum, la definirea și delimitarea economiei politice de celelalte științe economice:

- sunt științe ca oricare altele;
- totuși sunt științe diferite pentru că:
 - științele naturii se definesc drept, **exacte, universale și verificabile** (Dicționar Petit Robert);
 - științele economice inclusiv economia politică sunt cunoaștere **veridică și verificabilă**;
 - știința economică se definește în termeni de cunoaștere veridică și verificabilă pentru că este mult mai complexă și mai dificilă datorită particularităților numeroase ale fenomenului economic (**este complex, multifactorial determinat, se asociază cu fenomenul social, are determinări spațiale și temporale, este puternic determinat de nevoile și interesele oamenilor, este aleatoriu – probabilistic, are numeroase laturi calitative și cantitative, se măsoară greu etc.**).
 - Economia politică are multe **trăsături comune** cu toate științele economice. Doar fac parte din aceeași familie!:
 - operează în același domeniu – Economia;
 - studiază fenomenele economice;
 - sunt constituite și operează, ca toate științele, cu noțiuni, concepte, principii și legi etc.;
 - aceste trăsături comune nu ajută însă la delimitarea economiei politice de celelalte științe (discipline economice);

• Economia politică este constituită din cunoștințe teoretice, din concepte, noțiuni, principii și legi etc., **rezultate în urma celui mai înalt grad de abstractizare și esențializare (simplificare) și de generalizare a fenomenelor economice**. Din cauza eliminării însușirilor și legăturilor secundare (în raport cu cele reținute ca esențiale) conceptele, noțiunile, principiile și legile economiei politice ni se prezintă ca o teorie economică pură, cu gradul cel mai mare de esențializare și generalizare;

• Celelalte științe (discipline) economice operează **cu un aparat științific** (noțiuni, concepte, principii, legi etc.) **la nivelul clasei, cu un grad mai redus, inferior de esențializare și abstractizare**. Reținând însușirile esențiale ale clasei

general-valabile pentru toate celelalte științe economice; economia politică oferă astfel profunzime și coerență întregului sistem al științelor economice.

3. Metoda este o componentă de bază a oricărei științe și deci inclusiv a economiei politice.

• **Metoda** (meta și odos) înseamnă „după cale” și este analogă cu metodologia (metodos logos) care înseamnă „știința metodei”. Marele filosof și matematician francez Descartes arată că „metoda constă în acele reguli sigure și simple, grație cărora oricine le va urma fără să se abată de la ele, nu va lua niciodată nimic fals

Facultatea de Marketing și Comerț Exterior

Economia și Știința Economică. Obiectul de Studiu al Științei Economice. Metoda în Știința Economică

Prof. univ. dr. Gheorghe RĂBOACĂ

(domeniilor), celelalte științe economice apar, în mod obiectiv, mai puțin pure, mai puțin abstracte și deci ca științe mai concrete, speciale;

• În **concluzie**, economia politică poate fi definită ca un ansamblu coerent de cunoștințe teoretice (noțiuni, categorii, concepte, principii, legi etc.), constituite istoric și larg recunoscute în lumea științei și practicii economice contemporane, care au gradul cel mai înalt de abstractizare și esențializare (simplificare) și de generalizare a realității economice practice, fiind menite să asigure promovarea raționalității economice în mod coerent, în toate structurile economiei, ca și în celelalte științe economice, să concure la soluționarea contradicției, din fiecare moment, dintre caracterul nelimitat al nevoilor umane și caracterul limitat al resurselor (rare), să contribuie la progresul economic și social al umanității.

• Economia politică este deci o știință care reunește noțiuni, categorii, principii și legi economice **comune tuturor științelor economice**.

• Celelalte științe economice, pe lângă zestrea teoretică generală oferită de economia politică, mai posedă și propria zestre teoretică, specifică subdomeniului, subclasei fenomenelor economice din care rezultă și în care operează. De aceea celelalte științe economice sunt denumite științe economice speciale, sau de specialitate.

• Economia politică este teoria generală a Economiei; noțiunile, categoriile, principiile și legile economiei politice sunt

drept adevărat..... și va ajunge la cunoașterea adevărată de care este capabil.”

• **Funcția metodei este de confruntare a teoriei economice** (economiei politice în cazul nostru) cu practica economică, deci cu Economia.

• Nevoia de metodă în economia politică și în știința economică rezultă din caracteristicile distinctive ale Economiei și ale științei economice înainte definită, redată în tabelul care urmează:

Economia sau practica economică	Economia politică, în genere știința economică
Este bogată; cuprinde toate însușirile, legăturile atât esențiale cât și neesențiale	Este esențializată (simplificată); păstrează numai însușirile și legăturile esențiale
Este practică economică le zi, proaspătă	Este esențializată pe baza practicii din trecut
Este dinamică; este permanent inovată	Este conservatoare, cu tendință de a rămâne în urmă
Suportă riscuri specifice fenomenului economic dar și ale managementului	Suportă erorile voite sau nevoite ale esențializării (metodei utilizate)
În anumite condiții laturile și legăturile neesențiale se pot converti astăzi în esențiale	Este expresia esențializării unei relații care a fost esențială în trecut

Adopțiunea, adrogațiunea și legitimizearea

Adopțiunea era un mod artificial de creare a puterii părintești ce consta în trecerea unui fiu de familie (*alieni iuris*) de sub puterea unui *pater familias* sub puterea unui alt *pater familias*. Când era vorba de o persoană *sui iuris* care trecea de sub puterea lui *pater familias* sub puterea unui alt *pater familias*, acest act se numea adrogațiune.

Adrogațiunea constituia un caz special de adopțiune prin care un *pater familias* intra sub puterea unui alt *pater familias* împreună cu toată familia, deci cu toate persoanele și bunurile sale.

Legitimarea era un mod artificial de creare a puterii părintești prin care copiii naturali erau asimilați celor legitimi.

5. Capitis deminutio

Pierderea capacității juridice – *capitis deminutio*. Capacitatea juridică putea fi îngrădită, păstrându-și totuși elementele componente; dacă însă unul din aceste elemente era pierdut, consecința era mult mai gravă, căci nu mai exista, drept urmare, capacitate juridică conform concepției romane și se producea astfel o moarte juridică civilă a persoanei în cauză, numită *capitis deminutio*.

6. **Persona juridică**. Alături de persoana fizică, putea fi subiect al raportului juridic și persoana juridică sau morală. Noțiunea de persoană juridică s-a format în dreptul roman în mod treptat. Romanii nu cunoșteau acest termen, dar foloseau un termen echivalent, respectiv *corpora, universitates*, pentru a desemna diversele asociații înregistrate cu capacitate juridică.

7. Tutela

Este un procedeu juridic ce protejează incapacitățile naturale.

schimbându-și însă conținutul semantic în sensul că ea desemna acum o putere specifică, diferită de cea inițială, respectiv puterea soțului asupra soției în cadrul căsătoriei, numită *cu manus*, cu puterea bărbatului asupra femeii.

Mancipio. Această putere se exercita asupra persoanelor cumpărate prin *mancipatio*, ce constituia un mod originar de realizare a operațiunilor juridice de vânzare (E. Molcuț, D. Oancea, *op. cit.*, p. 67) prin îndeplinirea unor forme solene ce constau în existența unor condiții fără de care nu era posibilă recunoașterea actului.

Puterea lui pater familias asupra bunurilor. *Dominica potestas*. Aceasta era puterea asupra sclavilor îmbrăcați în haina dreptului de proprietate, în virtutea faptului că sclavul era asimilat cu un lucru – *res*.

Dominium era puterea exercitată de stăpân – *dominus* asupra tuturor celorlalte bunuri existente în cadrul familiei romane.

Persoane *sui iuris* și persoane *alieni iuris*. Termenul de persoană *sui iuris* era întrebuințat pentru a desemna pe acel cetățean care avea calitatea de *pater familias*.

Termenul de persoană *alieni iuris* desemna pe acela care se afla sub puterea lui *pater familias*.

Puterea părintească. Această putere purta numele de *patria potestas* și era una din cele mai importante puteri ale lui *pater familias* în cadrul familiei romane. Crearea puterii părintești. *Patria potestas* putea fi creată fie pe cale naturală prin căsătorie și naștere, fie pe cale artificială prin două moduri diferite, respectiv adopțiunea și legitimarea.

Drept roman

Ieșirea de sub puterea părintească: a. Moartea lui *pater familias*; b. Pierderea unui element al capacității; c. Moartea fiului de familie; d. *Postliminium*; e. Emanciparea.

Căsătoria romană. Căsătoria era o uniune între bărbat și femeie, o asociere pentru toată viața, o împărțire a dreptului civil și religios – *nuptiae sunt communicatio maris et feminae, consortium omnis vitae, divini et humani iuris communicatio*; era uniunea bărbatului și a femeii, ce implica o viață comună – *nuptia sive matrimonium est vires et mulieris conjunctio, individuum consuetudinem vitae continens*.

Condiții de formă (C.St. Tomulescu, *op.cit.*, 1937, p.143; P.Noailles, „Revue historique de droit français et étranger”, 1936, p. 415)

Acestea priveau numai căsătoria cu *manus*:
– *confarreatio*, căsătoria specifică numai patricienilor;
– *usus* consta în coabitarea femeii cu bărbatul timp de un an de zile;
– *coemptio* consta dintr-o mancipațiune făcută de însăși femeia către viitorul ei soț.

Condiții de fond
Sunt aceleași atât pentru căsătoria cu *manus*, cât și pentru căsătoria fără *manus*. Astfel:

– *cohabitum (ius connubii)* era acel drept recunoscut unei persoane de a încheia o căsătorie valabilă conform cu *ius civile (iustae nuptiae, iustum matrimonium)*;

– vârsta admisă pentru căsătorie era stabilită pentru fete la 12 ani, când se considera că ele au devenit nubile, adică erau în stare să procreeze. Referitor la băieți se folosea sistemul cercetării corporale până la împăratul Justinian, când s-a stabilit vârsta de 14 ani.

Efectele căsătoriei asupra persoanelor
Căsătoria stabila între soți o comunitate de viațuire, soți datorându-și unul altuia fidelitate.

Efectele căsătoriei asupra bunurilor
În căsătoria cu *manus* acționează regimul comunității de bunuri. În căsătoria fără *manus*, soții trăiau în regimul separației de bunuri.

• Pentru a ține seama de particularitățile fenomenului economic metoda trebuie să fie **concepută și aplicată ca un ansamblu de reguli cu geometrie variabilă**. Metoda să se adecveze naturii fenomenului și nu invers. Orice eroare în aceste direcții conduce la masacrarea fenomenului, la pierderea informației de care este nevoie, la deformarea teoriei și la un insuficient sprijin al teoriei pentru practică.

• În scopul prevenirii unor asemenea deznodăminte, știința economică, economia politică se bucură astăzi de existența și utilizarea unui **spectru larg de metode** cum ar fi: **abstracția, inducția, deducția, analiza, sinteza, comparația, gruparea, scalarea, reprezentarea grafică, experimentul, modelarea, corelația și regresia, metoda cercetărilor operaționale, metoda istorică etc.** Toate aceste metode se însușesc în cei patru ani de studiu și studenții trebuie să le acorde cea mai mare atenție.

• Dacă în urma utilizării acestor metode de confruntare a teoriei economice cu practica economică se constată bune concordanțe, adică «teoria» guvernează bine practica economică, atunci spunem că nu sunt probleme economice de cercetat. Dacă, dimpotrivă din această confruntare se constată diferențe atunci teoria se cere pusă de acord cu practica economică prin folosirea metodei celei mai potrivite.

4. Definită în felul arătat mai înainte, economia politică se delimitează aproape de la sine, cu destulă rigoare, atât față de celelalte științe economice cât și față de Economie.

• Economia politică **nu poate fi confundată** cu politica economică. Aceasta din urmă este doar abilitatea de a promova principiile raționalității teoriei economice, ale economiei politice.

• Economia politică se afirmă ca o **știință cu statut mixt**. Este o **știință pozitivă** pentru că în fiecare moment abordează fenomenele economice **așa cum sunt**. Este însă și **știință normativă** pentru că în depășirea rarității resurselor și a riscurilor atât de mari și frecvente din practica economică, economia politică abordează fenomenele economice **așa cum ar trebui să fie**.

• Deși economia politică are un rol fundamental în sistemul științei economice nu credem oportună renunțarea la sintagma „politică” și intitularea ei doar prin termenul „Economie”. Aceasta nu doar pentru că am „irită” opera clasiciilor economiei politice, dar mai ales pentru că, poate, fără să vrem, minimalizăm considerabil spațiul celorlalte discipline științifice economice (speciale).

• În fața economiei politice, dar și a celorlalte științe economice se ridică și sarcini noi. Principiul raționalității economice a fost masacrat în economia de comandă iar în economia de piață a fost aplicat în viziunea profitului maxim, afectându-se nevoile fundamentale ale omului atât în materie de mediu natural cât și de mediu social. Mai buna armonizare a mediului economic cu mediul natural și mediul social ar putea fi realizată de economia politică, de științele economice în ansamblu, dacă s-ar promova mai degrabă profitul optim în locul celui maxim.

fie contra unor sume de bani. Aceste terenuri purtau numele de *possesiones*.

3. **Elementele posesiunii**
Posesiunea prezintă două elemente constitutive, respectiv *animus* – elementul intențional și *corpus* – elementul material.

4. **Dobândirea și pierderea posesiunii**
Dobândirea posesiunii
Posesiunea se dobândește prin întrunirea celor două elemente în aceeași persoană. Aceasta se realizează prin două moduri, respectiv prin sine însuși și prin altul.

Dobândirea posesiunii prin sine însuși
Prin sine însuși se dobândește posesiunea astfel: când se întrunesc cele două elemente ale posesiunii, în același timp, în aceeași persoană; persoana în cauză trebuie să aibă capacitate juridică; în fine, lucrul posedat trebuie să fie corporal.

Dobândirea posesiunii prin altul
Prin altul, fie *corpore alieno* – cu *corpus* al altuia.

Pierderea posesiunii
Pentru aceasta era suficientă pierderea uneia sau ambelor elemente ale posesiunii. Aceasta se producea similar dobândirii astfel: prin sine însuși și prin altul.

Pierderea posesiunii prin sine însuși
Aceasta se producea în conformitate cu trei situații care puteau să apară, respectiv prin pierderea lui *corpus*, prin pierderea lui *animus* și prin pierderea ambelor elemente.

Pierderea lui *corpus* se datorează faptului că posesorul nu face sau nu poate să facă actele materiale ce îi revin în calitatea sa. De exemplu, dacă unei persoane îi cade inelul în fluviu, acesteia dispărându-i astfel *corpus* îi va dispăre și posesia.

Pierderea lui *animus* constă în manifestarea voinței de a nu mai poseda, în timp ce se săvârșesc acte materiale conform posesiunii. Exemplul concludent în acest sens era *constitutum possessorium*: un proprietar a vândut casa în care locuia și continuă s-o locuiască în baza unui contract de locațiune – închiriere încheiat cu noul proprietar. El devine detentor, pierzând posesiunea o dată cu *animus*, dar a conservat *corpus*.

Pierderea lui *corpus* și a lui *animus* se produce în același timp fie prin moartea posesorului, fie prin părăsirea lucrului de către acesta.

Pierderea posesiunii prin altul
Cel prin care se producea pierderea posesiunii era întotdeauna detentorul și în acest sens existau două situații, respectiv fie moartea sau nebunia detentorului, fie voința contrară a acestuia.

5. **Clasificarea posesiunii**
Posesiunea se clasifică după criterii diferite, respectiv din punct de vedere al protecției juridice pe care o asigură, al efectelor produse, al generalizării sau al opoziției cu adevărată posesiune. În acest sens au existat următoarele categorii de posesiune:

Possessio ad usucapionem
Constituia posesiunea care prezenta drept efect dobândirea proprietății quiritare prin uzucapiune, deci printr-o folosință îndelungată.

Possessio iniusta
Constituia posesiunea contrară dreptului sau vicioasă – *vitiosa*, față de o anumită persoană, având ca efect ridicarea protecției juridice față de persoana respectivă.

Possessio iuris
Constituia posesiunea unui drept sau *quasi possessio*.

Possessio naturalis
Constituia deținea, adică posesiunea naturală – *naturalis, corporalis* – corporală, care era într-o poziție cu totul contrară adevăratei posesiunii – *possessio civilis*, posesiunea civilă.

6. **Efectele posesiunii**
Interdictele
Posesorul are la dispoziție un mijloc de protecție împotriva celor care îi tulbură posesiunea. Aceste mijloace se numesc *interdictele posesorii*.

Interdictele posesorii constituiau ordine date de către pretor în scopul asigurării unei protecții juridice a posesiunii.

Calitatea de părat
În cazul unui proces în revendicare, posesorul are calitatea avantaajoasă de părat, folosind expresia posed pentru că posed.

Dobândirea proprietății
Posesiunea exercitată într-o anumită perioadă de timp poate duce la dobândirea proprietății asupra unui lucru prin uzucapiune, dar numai în situația în care și celelalte elemente ale acesteia erau îndeplinite.

Consultație pentru sesiunea de examene

Pentru a organiza și conduce viața socială este imperios necesară cunoașterea științifică a acesteia, a factorilor care stimulează dezvoltarea, a sensului pe care-l capătă această dezvoltare. O astfel de cunoaștere poate fi obținută, în primul rând, cu ajutorul sociologiei ca știință.

Prin „metodologie” se desemnează tocmai acea știință care ne relevă modalitățile de efectuare a cercetării; metodologia exprimă și precizează demersul științific pe care trebuie să-l întreprindă cercetătorul vieții sociale, sociologul, pentru a realiza cunoașterea științifică a unui fapt social.

Etimologic, metodologia înseamnă „știința metodelor” (denumirea provine de la cuvintele grecești *methodos* – drum, cale și *logos* – știință). Metodologia sociologică ghidează întregul drum parcurs de sociolog pentru cunoașterea unei probleme sociale, de la delimitarea obiectului de studiu până la explicația și construcția teoretică a realității sociale cercetate. Tocmai de aceea nu rămănen în definierea metodologiei cercetării sociologice la sensul oferit de etimologia termenului; domeniile de interes ale metodologiei cercetării sociologice sunt multiple, iar sensul pe care îl atribuiam metodologiei în acest context este acela de a cuprinde ansamblul demersurilor teoretice, metodicotehnice și epistemologice pe care le întreprinde un cercetător în vederea cunoașterii științifice a unor fapte, fenomene sau procese sociale.

Demersurile de natură teoretică pe care le întreprinde cercetătorul pentru a desfășura o cercetare concretă a unui anumit domeniu al vieții sociale sunt multiple. El trebuie să-și clarifice cu exactitate nivelul la care a ajuns cunoașterea sociologică a domeniului pe care îl cercetează; să facă o analiză critică a aparatului conceptual în care este reflectată realitatea socială devenită obiect al cercetării științifice; să formuleze cu claritate ipoteze generale și ipoteze de lucru în care sunt, de altfel, surprinse raporturile de cauzalitate dintre componentele structurale ale realului social cercetat și alți factori economici, politici, morali intrinseci acestui real sau exteriori acestuia.

Nivelul tehnic al metodologiei se referă la faptul că cercetătorul trebuie să cunoască ansamblul metodelor de care dispune sociologia pentru cunoașterea realității sociale; să știe care dintre acestea este (sunt) cea mai (cele mai) adecvată(e) pentru investigarea domeniului pe care îl studiază; să cunoască tehnicile pentru aplicarea fiecărei metode și să fie capabil să construiască singur cele mai performante instrumente de recoltare și prelucrare a informațiilor sociale.

Câteva precizări terminologice se impun. Prin *metodă* se desemnează modul de cercetare și întreg programul de realizare a cercetării. În practica sociologică cel mai adesea este întâlnită sintagma: *metode și tehnici de cercetare* pentru evitarea unei distincții evidente datorită legăturii extrem de strânsă dintre ele. Pentru o mai bună înțelegere a termenilor, vom apela la criteriul **ierarhizării** (propus de I. Mărginean, 2000, p. 57), drept criteriu de diferențiere a *metodelor*, *tehnicilor*, *procedurilor* și *instrumentelor* de investigație. Astfel, *metoda*, cea mai complexă dintre elementele enumerate, este cea care prescrie modul de a acționa în efectuarea unei cercetări (de exemplu: ancheta sociologică, sondajul de opinie publică, experimentul, observația etc.) – unei singure metode fiindu-i subordonate mai multe tehnici de cercetare. *Tehnică*, subsumată metodei, reprezintă modalitatea concretă de abordare a fenomenelor supuse cercetării (chestionarul, interviul etc.); *procedurul* semnifică modul de aplicare a tehnicii – procedeu de lucru, de recoltare a informațiilor (chestionarul poate fi administrat de către operatorii de anchetă sau poate fi autoadministrat, de tip poștal); iar *instrumentul* de investigație este constituit din întreaga aparatură, unelte de care se folosesc cercetătorul pentru înregistrarea informațiilor (chestionarul tipărit – lista de întrebări, ghidul de interviu, fișa de observație etc.).

Din punct de vedere epistemologic nu sunt prea numeroase demersurile pe care le întreprinde cercetătorul vieții sociale, dar este suficient să facem precizarea că niciodată nu vom realiza o cunoaștere riguroasă dacă nu vom avea în permanentă în vedere natura specifică a actului cognitiv în sociologie. În această știință nu numai că cele mai importante surse de informații sunt oamenii, dar înseși faptele sociale sunt moduri de a fi al acestora. Tocmai de aceea, un autentic cercetător științific al vieții sociale va putea fi numai acela care va avea capacitatea de a distinge ceea ce sunt și fac oamenii în mod real de ceea ce spun sau ar dori ei să fie și să facă. În măsura în care sociologul stăpânește bine teoria sociologică, metodele de cercetare proprii sociologiei, tehnicile și procedeele de aplicare a fiecărei metode, se asigură riguroasă explicații științifice a faptelor sociale în urma cercetărilor concrete, de teren. Prin sintagma: **cunoaștere și explicare științifică a realității sociale** marcăm deosebirea dintre acest tip de cunoaștere științifică și cunoașterea comună (spontană, cotidiană).

Cel din urmă tip de cunoaștere specificat (cunoașterea comună) desemnează acea cunoaștere pe care o realizăm prin experiența noastră de zi cu zi, prin observațiile și explicațiile pe care le realizăm în mod obișnuit, prin interacțiunea pe care o avem cu semenii noștri, în baza activităților practice și contextelor obișnuite (familie, cerc de prieteni, loc de muncă etc.) și prin intermediul mijloacelor naturale (simțurile, limbajul natural, gândirea obișnuită etc.).

Deși cunoașterea comună are o serie de caracteristici (este direct accesibilă oamenilor obișnuiți, nu necesită utilizarea unor metode, tehnici și instrumente speciale, utilizează un limbaj viu, natural, mai puțin standardizat și riguros etc.), ea prezintă și unele aspecte negative (este puternic marcată de subiectivitatea celui care o realizează, are un caracter individual, personal, de cele mai multe ori este superficială, lipsită de precizie și exactitate, este influențată de zestrea culturală primită prin socializare etc.), neajunsuri care impun depășirea ei și trecerea la un alt tip de cunoaștere, superioară, și anume cunoașterea științifică.

Spre deosebire de simțul comun, cunoașterea științifică reprezintă cunoașterea realizată de oameni cu o pregătire teoretică specială, prin parcurgerea unui demers metodologic riguros și care utilizează metode și tehnici adecvate de investigare a realității sociale. Acest tip de cunoaștere prezintă o serie de caracteristici, dintre care cele mai importante sunt:

- subiectivitatea are o pondere mică și, mai mult decât atât, există posibilitatea de a o controla, într-o oarecare măsură, prin utilizarea unor metode specifice și respectarea unor reguli de investigație;
- are un caracter impersonal, organizat și sistematizat;
- pune în evidență legături profunde între diferite aspecte ale vieții sociale și pornește de la un set de ipoteze, cu rol de ghidare a investigației și a efortului de cunoaștere;
- se bazează pe măsurare etc.

Societatea umană este guvernată de o serie de regularități și legități pe care teoriile științifice trebuie să le explice, iar metoda cea mai bună pentru a descifra și a surprinde statutul unei discipline constă în identificarea principalelor paradigme pe care acestea le utilizează. Paradigmele nu sunt altceva decât niște modele, „pattern”-uri, exemple care îndeplinesc funcții de cunoaștere, dar care ocupă în cercetarea științifică un rol incontestabil.

Realitatea socială este descrisă în cadrul disciplinelor socio-umane printr-o serie de „binoame conceptuale”, dublete ce relevă foarte bine dualitatea acestei realități (T. Rotariu și P. Iltu, 1997). Astfel, întâlnim cuplurile:

- teoretic – empiric („teoretic” se referă la toate ideile, explicațiile, interpretările, ipotezele elaborate asupra realității, în timp ce „empiric” se referă la studierea concretă a realității sociale, utilizând metode și tehnici specifice);
- cantitativ – calitativ (modelul cantitativist apelează la descrieri și explicații ale realității obiective și se bazează pe metode și tehnici structurate, în timp ce modelul calitativist pune accentul pe subiectivitatea umană, pe înțelegerea realității sociale și utilizează metode și tehnici nestructurate);

„Aceste „dublete conceptuale” se regăsesc în literatura de specialitate și sub formă de „principii metodologice ale cercetării sociologice”.

Cercetarea științifică trebuie concepută și desfășurată în baza unui program riguros elaborat, tocmai pentru a se realiza o cunoaștere științifică a realității sociale. În cadrul acesteia se disting mai multe **etape**, fiecare etapă presupunând un ansamblu de demersuri metodologice specifice. În literatura de specialitate există mai multe modalități de a clasifica **etapele unei cercetări sociologice**; importantă este, însă, respectarea cu rigoare a logicii generale de desfășurare a cercetării științifice, astfel încât să nu se omită nici unul din demersurile care ar putea să afecțeze calitatea analizei întreprinse.

Elaborarea cercetării sociologice presupune o anumită procesualitate, desfășurată pe parcursul a trei stadii esențiale:

1. Proiectarea cercetării,
2. Cercetarea de teren propriu-zisă,
3. Analiza informațiilor și formularea concluziilor.

Fiecărui stadiu al cercetării sociologice îi corespunde o serie de demersuri metodologice specifice (etape).

1. **Proiectarea cercetării:**
 - 1) Delimitarea domeniului, a temei cercetării (delimitarea obiectului de studiu).
 - 2) Informarea și documentarea.
 - 3) Fixarea obiectivelor specifice temei de cercetare.
 - 4) Analiza conceptelor (operaționalizarea conceptelor).
 - 5) Elaborarea ipotezelor de cercetare.
 - 6) Delimitarea populației supuse cercetării.
 - 7) Stabilirea metodelor și tehnicilor de cercetare; elaborarea instrumentelor necesare pentru recoltarea informațiilor.

2. **Cercetarea de teren propriu –zisă:**
 - Vizează aplicarea propriu-zisă a instrumentelor construite în vederea recoltării informațiilor.
 - Presupune contactul direct dintre cercetător și realitatea socială supusă cercetării.
 - „Produce” date, informații, idei inovatoare.

În acest moment al cercetării pot apărea distorsiuni datorate fie relației dintre anchetator și anchetat, fie modului de construire a tehnicilor și instrumentelor pe baza cărora se culeg informații (întrebări rigide, care pot influența răspunsurile etc.).

3. Analiza informațiilor și formularea concluziilor

8) Sistemizarea informațiilor obținute în cercetarea empirică (cercetarea de teren); prelucrarea statistică a datelor.

9) Analiza informațiilor; interpretarea și explicarea faptelor sociale studiate.

10) Formularea concluziilor.

- Demersurile intelectuale și practice întreprinse de cercetător de-a lungul celor trei stadii, prin trecerea de la unul la altul, sunt numeroase și variate. Ele se află în interdependență, apar ca o înlanțuire a unora de altele, după schema logică prezentată, chiar dacă aceasta nu este rigidă și ireversibilă.

4. Detaliu privind schema de desfășurare a activității de cercetare (etapele cercetării sociologice)

Delimitarea domeniului, a temei de cercetare (delimitarea pro-blemei de cercetare și a obiectului de studiu). Cu această primă etapă debutează orice cercetare, ea condiționând, într-un fel, derularea întregului ciclu al cercetării.

• Pentru elaborarea unei cercetări, sociologul va trebui să circumscrie mai întâi domeniul, apoi tema și în fine problema de cercetare. El trebuie să opereze o serie de selecții succesive care îl vor conduce spre formularea precisă a problemei ce urmează a fi investigată;

• „Problemele” de cercetare sunt nu numai aspecte teoretice sau practice necunoscute sau investigate până la un moment dat, ci și cele foarte bine cunoscute, mult investigate și teoretizate, însă insuficient, neconvingător sau unilateral abordate. De asemenea, ideile, punctele de vedere și conceptele adecvate constituie probleme de cercetare.

• Cu cât problema de cercetare va fi mai bine și mai exact circumscrișă, cu atât în finalul cercetării se va ajunge la explicații cu valoare de adevăr științific.

Facultatea de Sociologie-Psihologie

Metodologia cercetării sociologice. Metode și tehnici de cercetare

Lect. univ. drd. **BEATRICE MANU**

• Problema poate avea un grad mare de specificare chiar de la început sau îl poate căpăta pe parcurs, mai ales în urma celor de-al doilea ciclu al cercetării.

Informarea și documentarea. Constă mai întâi, în localizarea (identificarea) informațiilor utile cercetării problemei propuse și apoi, în lecturarea și asimilarea ei;

Presupune rezolvarea următoarelor aspecte de către cercetător:
a) Care sunt metodele de care dispune pentru recoltarea informațiilor necesare? (De exemplu: metoda convorbirii, metoda analizei documentelor etc.).
b) De unde recoltează informațiile? (publicații, comunicări științifice, lucrări de popularizare, rapoartele unor cercetări realizate anterior etc.).
c) Care sunt formele recenziilor informațiilor?

Contribuie la stabilirea stadiului atins în abordarea și soluționarea problemei respective, la conturarea punctelor „nevralgice”, la identificarea dezacordurilor dintre cercetători, a căilor posibile de investigare.

Documentarea efectuată poate conduce cercetătorul la continuarea investigației pe tema de la care a plecat inițial sau documentarea îl poate determina să reformuleze tema. Astfel, documentarea îl ajută pe cercetător în parcurgerea următoarelor etape de cercetare și acesta își clarifică în ce măsură se poate acoperi, prin respectiva cercetare, întreaga problematică a temei propuse.

Fixarea obiectivelor specifice temei de cercetare. Este etapa în care cercetătorul specifică scopul și obiectivele pe care le urmărește în cercetare.

Sunt propuse o serie de obiective particulare, specifice temei cercetate și scopului propus de către cercetător. Aceste obiective specifice sunt urmărite pe tot parcursul cercetării.

Obiectivele unei cercetări reprezintă ghiduri sau principii călăuzitoare ale întregii investigații, ele justificând, în mare parte, însăși cercetarea.

• Cercetarea nu are un scop în sine (nu cercetez de dragul de a cerceta!), obiectivul general este fie asigurarea avansului cunoașterii științifice (scop teoretic), fie optimizarea acțiunilor și activităților umane (scop practic).

Analiza conceptelor (operaționalizarea conceptelor). Constitue un demers metodologic deosebit de important ce presupune analiza aparatului conceptual. Caracterul abstract al unor concepte impune o serie de demersuri care să le facă operaționale în cercetarea socială. Aceasta reclamă descrierea părților componente ale proceselor psiho-sociale care sunt exprimate în conceptele ce fac obiectul analizei.

Definiția operațională constă în prescrierea operațiilor empirice necesare trecerii de la teoria la cercetarea concretă. Presupune clarificarea înțelesului conceptelor prin definire și analiză riguroasă; sunt definite acele concepte în care este reflectată realitatea supusă cercetării. Prin incorporarea definiției operaționale în contextul cercetării științifice se asigură trecerea de la nivelul teoretic la cel empiric printr-o procedură sistematică de indicare a operațiilor de măsurare ce urmează să fie efectuate asupra domeniului cercetat.

Prin operaționalizarea conceptelor se desemnează întregul proces de evidențiere a dimensiunilor și indicatorilor unui anumit domeniu, de transpunere a temei într-o procedură de investigare concretă.

P.F. Lazarsfeld este cel care elaborează paradigma operaționalizării conceptelor în cercetarea sociologică. Această paradigmă cuprinde:

- reprezentarea imagistică a conceptului;
- specificarea conceptului prin stabilirea dimensiunilor;
- alegerea indicatorilor;
- construcția indicilor empirici.

Deși această schemă este larg acceptată în literatură, se cuvinesc să facem o precizare care vizează un neajuns esențial: nu putem accepta ideea potrivit căreia o cercetare poate fi înconunată de succes dacă se pornește de la o reprezentare imagistică a conceptului. În realitate trebuie să realizăm o definire cât mai riguroasă a domeniului supus cercetării ceea ce se constituie într-o premisă favorabilă efectuării celorlalte etape ale operaționalizării.

Etapele operaționalizării conceptelor. După definierea conceptelor pe cale nominală se trece la *stabilirea dimensiunilor* conceptului, ca primă operație pe care o face cercetătorul pentru a apropia formele gândirii abstracte (conceptele) de manifestările concrete ale lumii reale pe care urmează s-o cerceteze cu ajutorul unor metode științifice.

A stabilii dimensiunile unui concept înseamnă, de fapt, a nominaliza domeniile sau elementele structurale esențiale care compun procesul sau realitatea desemnată de conceptul respectiv.

Stabilirea variabilelor. Termenul „variabilă” exprimă fenomene sau relații proprii realității desemnate de dimensiunile conceptului operaționalizat (M. Constantinescu, 1972). Prin identificarea variabilelor se vor identifica, de fapt, factorii care influențează sau care determină schimbări, direcții de evoluție ale fiecărei dimensiuni a conceptului operaționalizat.

Stabilirea indicatorilor. Termenul de indicator este utilizat în sociologie pentru a desemna o particularitate elementară a unei teme, o trăsătură caracteristică a realității sociale (M. Constantinescu, 1972).

• Indicatorii sociologici (indicatori obținuți prin operaționalizarea conceptelor) sunt „seme observabile și măsurabile cu ajutorul cărora pot fi caracterizate unitățile sociale și calitățile acestora” (S. Chelcea, 2001).

De regulă, în studiile exploratorii se pornește de la un număr mai mare de indicatori, iar pe parcurs sunt eliminați indicatorii nesemnificativi și sunt reținuți doar aceia care se dovedesc relevanți în raport cu obiectul analizat și obiectivele urmărite.

De menționat este și faptul că între indicatori și indicatul lor se stabilește o relație statistică, iar legătura dintre ei are un caracter probabilist; în cercetarea sociologică reținem acei indicatori care corelează puternic cu indicatul.

Determinarea relevanței indicatorilor pentru tema și obiectivele cercetării se poate realiza prin două modalități:

- Teoretică – analiza teoretică și, totodată, specificarea semnificației datelor ce se obțin în cercetarea empirică;

• Tehnică – **analiza puterii de discriminare** – propusă de St. Nowak (I. Mărginean, 2000, p. 179). În acest sens, trebuie specificat faptul că vom reține pentru cercetarea sociologică, acei indicatori cu o putere mare de discriminare, respectiv putere de conținere și putere de respingere a indicatorilor față de indicat. **Puterea de conținere** reprezintă acea putere deținută de indicator de a reține toate obiectele care posedă proprietatea specificată de acesta, chiar dacă sunt reținute și obiecte care nu conțin indicatul. Spre deosebire de aceasta, **puterea de respingere** este dată de capacitatea indicatorilor de a respinge toate obiectele care nu posedă indicatul; sunt reținute astfel doar obiectele care se caracterizează prin deținerea indicatului.

• Nu se întâlnesc indicatori care să se caracterizeze atât prin putere de conținere cât și putere de respingere maximă; cele două proprietăți se referă la întreaga listă de indicatori obținuți prin operaționalizarea conceptelor.

Concluzii: Formularea indicatorilor desăvârșește operaționalizarea conceptului analizat. În acest moment, cercetătorul are în față sa descrierea detaliată a tuturor sau cel puțin a principalelor caracteristici ale procesului sau domeniului realității care constituie obiectul cercetării concrete proiectate. În metodologia sociologică, totalitatea elementelor componente, ori altfel spus, a dimensiunilor, factorilor de schimbare (variabile) și a caracteristicilor (indicatori) unui fenomen sau proces socio-economic poartă denumirea de spațiu (câmp) de atribute.

Componentele schemei operaționale (caracteristicile realității) se constituie, la rândul lor, în criterii pentru stabilirea surselor din care ne vom recolta informațiile și în funcție de care vom redacta instrumentele adecvate acestui scop.

• Definiția operațională (sau operaționalizarea conceptelor) constă în prescrierea operațiilor empirice necesare trecerii de la teorie (exprimată în concepte) la cercetarea concretă (de teren).

c) **Țanșionarea :**

• Condiția fundamentală de realizare a unei cercetări științifice complexe este ca Țanșionul calculat după scheme de Țanșionare elaborate în cadrul statisticii sociale, să fie reprezentativ.

• Un Țanșion este reprezentativ atunci când subiecții reținuți în Țanșion sunt purtătorii tuturor sau, cel puțin, ale principalelor caracteristici ale populației totale.

- Reprezentativitatea Țanșionului exprimă deci, capacitatea acestuia de a reproduce cât mai fidel structurile și caracteristicile populației din care a fost extras.
- Pentru a satisface această cerință, Țanșioanele trebuie să fie calculate după scheme de Țanșionare elaborate în cadrul statisticii teoretice sau în cadrul metodologiei cercetărilor sociale.

6. Stabilirea metodelor și tehnicilor de cercetare; elaborarea instrumentelor necesare pentru recoltarea informațiilor

Natura specifică a diverselor tipuri de fapte sociale impune utilizarea unor metode adecvate pentru studierea lor. De regulă, într-o cercetare sociologică, aplicarea unei singure metode este incompletă, deoarece se situează și se finalizează într-un singur nivel analitic (cel mai frecvent descriptiv). Tocmai de aceea se recomandă dublarea metodelor cantitative de către metode calitative de recoltare a informațiilor.

- **Modelul cantitativ** presupune:
 - realitate socială exterioară, obiectiv-structurată, bazată pe descrieri de tip pozitivist: pe cercetare efectivă, pe înregistrare, numărare și măsurare (vezi: T. Rotariu și P. Iltu, 1997);
 - se bazează pe tehnici de cercetare structurate, standardizate: chestionarul, interviul standardizat (pe bază de ghid de interviu), plan observațional riguros, standardizat etc.

• **Modelul calitativ:**

– se fundamentează pe subiectivitatea umană, pe realitatea socială construită și interpretată prin interacțiunea motivațiilor, așteptărilor, reprezentărilor individuale și de grup (T. Rotariu și P. Iltu, 1997);

– se bazează pe tehnici nestandardizate (nestructurate, intensive, de profunzime): interviul intensiv, interviul de grup, studii de caz, analiza biografurilor.

• Cunoașterea științifică riguroasă trebuie să conducă la imbinarea celor două abordări.

• În practică, unitatea dintre metodele și tehnicile cantitative și cele calitative apare astfel:

– În cazul unor probleme sociale mai puțin cunoscute, elaborarea propriu-zisă a tehnicilor cantitative (a chestionarului, de exemplu) ar trebui precedată de studii pregătitoare (în care să se folosească interviurile intensive, de profunzime, analize documentare, observații).

• Benefic pentru cercetare este ca în urma aplicării propriu-zise a chestionarului (a metodelor și tehnicilor cantitative) informațiile să fie completate de date obținute prin utilizarea metodelor intensiv-calitative.

• Trebuie selectate metodele cele mai adecvate cercetării, în funcție de concepția general-teoretică, de obiectivele și ipotezele cercetării.

• Întrebările din chestionar, ghid de interviu, ghid de observație etc. vor fi construite pe baza indicatorilor obținuți prin operaționalizarea conceptelor.

• Atât în metodele și tehnicile de cercetare stabilite, cât și elaborarea propriu-zisă a instrumentelor de lucru nu au valoare decât în măsura în care, prin intermediul acestora, se ating obiectivele cercetării și sunt verificate ipotezele de cercetare.

Ancheta pilot și cercetarea de teren propriu-zisă. Toate demersurile descrise mai sus sunt premergătoare deplasării „în teren”, contactului nemijlocit cu realitatea ce urmează să fie cercetată. Având în vedere că viața socială este în permanentă schimbare, se recomandă ca înainte de a declanșa cercetarea propriu-zisă să se procedeze la o anchetă „pilot”. În această fază cercetătorul testează validitatea instrumentelor de cercetare.

După ce avem convingerea că problemele asupra cărora solicităm informații sunt și problemele reale ale oamenilor, că întrebările sunt formulate clar, că oamenii sunt efectiv interesați în a coopera cu noi, putem considera că se poate trece la activitatea de recoltare a informațiilor de la întreaga populație din Țanșion.

7. Sistemizarea informațiilor obținute în cercetarea de teren; prelucrarea statistică a datelor

În cadrul cercetărilor sociologice se recoltează, de obicei, un mare volum de informații. Pentru ca acestea să poată fi analizate este necesară o prelucrare prealabilă a lor.

Prelucrarea informațiilor rezultate din ancheta sociologică solicită un efort mult mai mare și o cunoaștere exactă a cerințelor teoretico-metodologice pe care le presupune această etapă a cercetării. Prelucrarea statistică a datelor recoltate devine posibilă numai după sistematizarea și ordonarea informațiilor.

Principalele momente ale unei astfel de prelucrări sunt: verificarea și validarea informațiilor care urmează să fie reținute pentru prelucrare; totodată, în ansamblul prelucrării, un loc deosebit îl ocupă codificarea informațiilor.

• Verificarea și validarea informațiilor presupune:

– Lecturarea fiecărui chestionar pentru a stabili dacă este sau nu valid pentru prelucrare.

– De regulă, nu se validează acele chestionare care au un număr mare de întrebări fără răspuns sau când lipsesc răspunsurile la întrebările de date factuale (întrebările de identificare).

• Codificarea informațiilor reprezintă:

– Operația de reprezentare convențională a unei informații.

– Codul stabilește o corespondență riguroasă între natura calitativă a informației și cifrele (în cazul unei codificări numerice) sau literele (codificare alfabetică) atribute.

– Simbolurile (codurile) sunt introduse în memoria calculatorului, astfel încât fiecare chestionar, respectiv, fiecare răspuns la întrebări să devină unități distincte în baza unui program de corelații statistice.

• În cercetarea socio-umană, se impune utilizarea unor metode statistice:

– se calculează ponderea diverselor caracteristici;

– se calculează medii și indici ale valorilor acestora;

– se efectuează corelații statistice;

– se realizează analiza statistică a gradului de semnificație a rezultatului obținut prin aplicarea formulelor (teste de semnificație);

Analiza informațiilor; interpretarea și explicarea faptelor sociale studiate. Se raportează la obiectivele și ipotezele cercetării – este momentul în care se argumentează confirmarea / infirmarea fiecărei ipoteze de lucru. Sunt evidențiate următoarele aspecte:

• Precizarea modului în care orice aspect al datelor recoltate modulează sau completează explicații referitoare la ipoteze.

• Corelarea și integrarea tuturor informațiilor rezultate în urma analizei fie în vederea formulării de noi ipoteze de cercetare, fie a sugerării de noi demersuri de abordare a obiectului supus analizei.

• Este subliniată reprezentativitatea informațiilor obținute și semnificația lor sociologică.

8. Formularea concluziilor

În urma analizei și interpretării datelor recoltate, a stabilirii semnificației lor în raport cu problema abordată și, mai ales, cu ipotezele elaborate, se recurge la formularea concluziilor întregii cercetări (concluzii finale).

• Concluziile:

- Sunt exprimate sintetic care conțin sau rezumă esența rezultatelor obținute în cercetare.

- Pot avea un caracter mai general sau mai particular în funcție de generalitatea sau specificitatea obiectivelor și ipotezelor inițiale.

- Relevă gradul de originalitate a cercetării, dacă s-a ajuns la idei noi care le depășesc, sau continuă pe cele deja cunoscute sau dacă ideile deja cunoscute sunt doar confirmate sau întărite.

- Conțin uneori implicit sugestia pentru viitoarele cercetări (este de dorit însă formularea explicită a acestor sugestii).

9. Redactarea raportului de cercetare

Este ultima etapă a unei cercetări sociologice, și implică prezentarea cerințelor redactării acesteia:

• Se elaborează mai întâi o schiță a raportului – aceasta permite punerea în ordine logică a tuturor informațiilor de care dispunem.

• Se procedează la redactarea propriu-zisă a raportului, care trebuie să fie concis.

• După ce raportul a fost redactat, se procedează la o analiză critică a acestuia de către autori, cu participarea și a altor specialiști sau colaboratori.

• **Realizarea fiecărui demers metodologic menționat presupune implicarea totală și responsabilă a cercetătorului, utilizarea experienței acumulate în**

Consultație pentru sesiunea de examene

DREPT CONSTITUȚIONAL – TEORIE GENERALĂ

I. Societate, stat, drept și morală

Se apreciază că pentru știința dreptului constituțional aceste concepte sunt esențiale, cu conținutul lor operându-se pe parcursul dezvoltării întregului curs.

II. Noțiunea de drept constituțional și noțiunea de instituții politice

În explicarea problemelor teoretice și practice privind dreptul constituțional ca ramură a dreptului, trebuie să plecăm de la elucidarea unor chestiuni terminologice, de la definirea acestuia și a instituțiilor politice.

Reținem în acest sens definiția stabilită de profesorul Ioan Muraru, potrivit căreia dreptul constituțional reprezintă *acea ramură a dreptului unitar formată din norme juridice care reglementează relațiile sociale fundamentale ce apar în procesul instaurării, menținerii și exercitării stărilor de putere*.

Sintagma *instituții politice* cunoaște multe accepțiuni și sensuri. Pentru disciplina noastră, prezintă interes *instituțiile relative la putere*.

III. Raporturile și normele de drept constituțional

Raportul juridic de drept constituțional reprezintă o relație socială reglementată de norma de drept constituțional. El are o structură formată din obiect, subiect și conținut.

Încă de la început, se impune identificarea, în ansamblul relațiilor sociale reglementate de drept, a acelor care, prin conținutul lor specific, sunt raporturi de drept constituțional. Din acest punct de vedere, în cadrul obiectului dreptului constituțional sunt cuprinse două categorii de relații sociale:

- relații cu o *dublă natură juridică*, adică acele relații care, fiind reglementate și de alte ramuri de drept, sunt reglementate în același timp și de Constituție, devenind astfel raporturi de drept constituțional;

- *relații specifice de drept constituțional*, care formează obiectul de reglementare numai pentru normele de drept constituțional.

Formează deci obiectul dreptului constituțional *relațiile sociale care apar în activitatea de instaurare și menținere a puterii de stat și care privesc bazele puterii de stat și bazele organizării puterii de stat, precum și relațiile sociale care apar în procesul exercitării puterii de stat*.

Pomind tot de la teoria generală a dreptului, considerăm că pot fi subiecte ale raporturilor juridice și, în consecință, și ale raporturilor de drept constituțional numai oamenii grupați fie individual, fie colectiv.

Sunt subiecte ale raporturilor de drept constituțional:

- 1) unitățile administrativ-teritoriale;
- 2) poporul;
- 3) statul;
- 4) autoritățile publice;
- 5) partidele, coalțiile politice, alte organizații;
- 6) cetățenii;
- 7) străinii și apatrizii.

Normele de drept constituțional, așa cum se apreciază și în literatura de specialitate, reglementează conduita oamenilor în relațiile sociale fundamentale care apar în procesul instaurării, menținerii și exercitării puterii și sunt cuprinse în Constituție, precum și în alte acte normative care sunt izvoare ale dreptului constituțional.

Specific normelor de drept constituțional este faptul că, în general, acestea cuprind numai dispoziția, enunțând un principiu constituțional.

IV. Izvoarele formale ale dreptului constituțional român

Folosind o definiție *lato sensu*, izvoarele de drept reprezintă formele de exprimare a normei juridice care sunt determinate de modul de edictare sau sancționare a acesteia de către stat.

Ținând seama de cele două criterii pentru identificarea izvoarelor dreptului constituțional, rezultă că sunt izvoare ale dreptului constituțional numai următoarele acte normative:

- a) Constituția și legile de modificare ale acesteia;
- b) Legea ca act juridic al Parlamentului;
- c) Regulamentele Parlamentului;
- d) Ordonanțele Guvernului (ordonanțele au forță juridică egală cu aceea a legii);
- e) Tratatul internațional;
- f) Obiceiul.

V. Locul dreptului constituțional în sistemul de drept

Pentru a stabili locul dreptului constituțional în sistemul de drept, va trebui să reținem următoarele trei aspecte:

- *normele de drept constituțional reglementează cele mai importante relații sociale care apar în procesul instaurării, menținerii și exercitării puterii în stat;*

- *relațiile sociale privind organizarea întregii vieți economice, politice și juridice sunt reglementate, în primul rând, prin Constituție - legea fundamentală a statului;*

- *din normele constituționale se desprind principiile după care celelalte ramuri de drept reglementează în domeniile lor de activitate.*

Rezultă că dreptul constituțional este ramura principală în sistemul de drept românesc.

VI. Noțiunea de Constituție

Începând cu secolul XVIII-lea, o dată cu apariția primelor constituții scrise, s-a impus, alături de alte mari instituții juridice, și Constituția, ca lege fundamentală a oricărui stat.

În ce privește definirea noțiunii de Constituție, avem definiții formulate de autori din țări care au o constituție scrisă sub forma unui document unic, din țări care nu au o constituție scrisă (exemplu: Marea Britanie) și din țări care au o constituție scrisă, dar sub forma unui ansamblu de documente constituționale (exemplu: Canada).

În stabilirea conceptului de Constituție s-au conturat în timp o serie de elemente definitorii de conținut și de formă dintre care menționăm:

- *Caracterul de lege al Constituției;*
- *Constituția ca lege fundamentală a statului;*
- *Normele constituționale au forță juridică supremă;*
- *S-a impus forma scrisă a Constituției.*

Unele definiții folosesc metoda enumerării principalelor domenii pe care le reglementează Constituția.

Valorificând cele prezentate mai sus, ne însușim părerea potrivit căreia Constituția trebuie considerată a fi *legea fundamentală a unui stat, constituită din norme juridice investite cu forță juridică supremă și care reglementează acele relații sociale fundamentale ce sunt esențiale pentru instaurarea, menținerea și exercitarea puterii politice a poporului*.

VII. Apariția, adoptarea, modificarea, suspendarea și abrogarea Constituției

În ceea ce privește apariția Constituției, reținem opiniile privind cauzele acestei apariții, explicațiile privind constituția cutumiară și constituția scrisă, teoriile și practicile care au stat la baza elaborării constituției scrise.

Referitor la adoptarea Constituției, reținem aspectele privind inițiativa adoptării constituției, precum și modul de adoptare a acesteia, respectiv: *constituția acordată, statutul sau constituția plebiscitară, pactul sau constituția pact, constituția convenție și constituția parlamentară*

Modificarea constituției are în vedere procedura după care aceasta se modifică, în cazul celor două feluri de constituții, respectiv *constituția cutumiară și constituția scrisă*.

Unele constituții interzic posibilitatea încetării sau suspendării acestora (exemplu: constituția română din 1866).

În practica constituțională constatăm că efectele juridice ale normelor constituționale au fost suspendate în situații de criză politică.

Referitor la abrogarea constituției, în practica constituțională, această abrogare a avut loc explicit, prin adoptarea unei noi constituții.

VIII. Conținutul normativ al Constituției

Conținutul normativ al constituției pune în discuție stabilirea categoriilor de norme pe care ea trebuie să le cuprindă. Încă de la început se constată că legea fundamentală are un conținut complex. Tradițional, conținutul normativ al constituției se stabilește pomind de la definiția acesteia. În final, reținem că în

constată existența împrejurărilor care justifică interimitul în exercitarea funcției de Președinte al României și comunică cele constatate Parlamentului și Guvernului;

dă aviz consultativ pentru propunerea de suspendare din funcție a Președintelui României;

veghează la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului și confirmă rezultatele acestuia;

hotărăște asupra contestațiilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid politic.

Un ultim aspect al controlului constituționalității legilor în România se referă la procedura în fața Curții Constituționale. Regulile procedurale cuprind îndeosebi *sesizarea Curții Constituționale, operațiile premergătoare sesiunilor, examinarea, deliberarea și comunicarea actelor Curții*.

Aceste reguli procedurale sunt stabilite detaliat în Legea 47 / 1992 cu modificările și completările ulterioare privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale.

Actele Curții Constituționale sunt: *deciziile, hotărârile și avizele consultative*, potrivit atribuțiilor stabilite de art. 146 din Constituție.

În analiza efectelor juridice ale actelor Curții Constituționale este necesar să se țină seama de cele două forme ale controlului: *prealabil sau posterior*.

Facultatea de Drept

Drept constituțional și instituții politice

Prof. univ. dr. **GHEORGHE UGLEAN**
Conf. univ. dr. **NICOLAE PAVEL**

conținutul normativ al constituției sunt cuprinse *principiile fundamentale de maximă generalitate care guvernează întreaga viață socială, economică, politică și juridică a societății românești contemporane*.

IX. Supremația Constituției

În legătură cu această problemă, se impun a fi analizate următoarele aspecte: *stabilirea supremăției constituției, constituției fundamentale și științifică a supremăției constituției, consecințele juridice ale supremăției constituției și garanțiile juridice ale supremăției constituției*.

Conceptul de supremăție a constituției are un conținut complex și exprimă poziția cea mai înaltă a constituției în ierarhia sistemului dreptului românesc.

În esență, fundamentarea științifică a supremăției Constituției, așa cum menționează profesorul Ioan Muraru, „se regăsește în totalitatea factorilor economici, sociali, politici și juridici, factori ce se află într-o strânsă legătură și interacțiune și care trebuie priviți în raport cu constituția în indivizibilitatea lor”.

Consecințele juridice ale supremăției constituției privesc *adoptarea, modificarea, suspendarea și abrogarea constituției, deosebirile de conținut, de formă și de forță juridică ce există între Constituție și lege și conformitatea întregului drept cu Constituția*.

În cadrul garanțiilor juridice ale supremăției constituției se cer analizate următoarele garanții:

- a) controlul general al aplicării constituției;
- b) controlul constituționalității legilor;
- c) îndatorirea fundamentală de a respecta constituția.

X. Controlul constituționalității legilor

Controlul constituționalității legilor este o garanție a supremăției constituției.

Cercetarea formelor de control și a autorităților competente a efectua controlul constituționalității legilor impune clarificarea a câtorva probleme prealabile: *noțiunea controlului constituționalității legilor, organele de stat competente a controla constituționalitatea legilor și clasificarea controlului pe acest criteriu, alte forme de control al constituționalității legilor și controlul constituționalității legilor în România*.

Sintetizând, reținem din literatura de specialitate următoarea definiție a controlului constituționalității legilor: *activitatea organizată de verificare a conformității legii cu Constituția și care, ca instituție a dreptului constituțional, cuprinde regulile privind autoritățile competente să efectueze această verificare, procedura de urmat și măsurile ce pot fi luate cu ocazia realizării acestei proceduri*.

Abordând clasificarea sistematică a controlului constituționalității legilor pe baza criteriului organului competent care-l realizează se pot stabili următoarele forme de control:

- *controlul prin opinia publică;*
- *controlul constituționalității legilor exercitat printr-un organ politic;*
- *controlul constituționalității legilor exercitat printr-un organ jurisdicțional.*

Alte forme de control al constituționalității legilor sunt stabilite pe baza următoarelor două criterii:

- a) potrivit criteriului înscrierii în Constituție a formelor de control al constituționalității legilor, *acesta poate fi explicit sau implicit;*
- b) potrivit criteriului timpului în care se efectuează controlul constituționalității legilor, acesta se divide în *control anterior și control posterior*.

Legea fundamentală a României stabilește că efectuarea controlului constituționalității legilor revine Curții Constituționale, autoritate publică având în componența sa nouă judecători independenți și inamovibili pe durata mandatului de 9 ani care nu poate fi prelungit sau înnoit.

Din examinarea dispozițiilor constituționale rezultă că sunt supuse controlului de constituționalitate următoarele acte: *legea ca act juridic al parlamentului, tratatele sau alte acorduri internaționale, inițiativele de revizuire a Constituției, regulamentele Parlamentului, ordonanțele Guvernului, inițiativele legislative ale cetățenilor cu drept de vot*.

În afara controlului constituționalității actelor normative menționate mai sus, Curtea este investită și cu alte atribuții stabilite de art. 146 din Constituție, printre care:

- *veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui României și confirmă rezultatele sufragiului;*

XI. Constituțiile române

Constituția în România a apărut mult mai târziu decât constituțiile din țările Europei de Vest.

Înainte de adoptarea constituțiilor scrise, în România au fost elaborate în timp documente cu caracter constituțional (cuprinzând norme privind puterea statală, drepturile și libertățile cetățenilor), dintre care menționăm:

- *Supplex Libellus Valachorum* (1791), primul program politic al românilor de pe ambii versanți ai Carpaților;

- *Convenția de la Akkerman* (1817);

- *Tratatul de la Adrianopol* (1829), încheiat în urma războiului ruso-turc;

- *Regulamentul Organic*;

- *Proclamațiile de la Iași și Izlaz premergătoare Revoluției de la 1848 în Țările Române*.

După unirea Țării Românești cu Moldova, putem vorbi despre apariția primei Constituții scrise în România, formată din: a) *Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris din anul 1858* (statutul lui Cuza); b) *Legea electorală prin care se înființau cele două Adunări Legiuitoare*, respectiv, Adunarea electivă și Adunarea ponderatoare.

Fără a intra în detalii, menționăm în ordine cronologică Constituțiile Române:

- Constituția României din anul 1866.

- Constituția României din anul 1923.

- Constituția României din anul 1938.

- Constituția României din anul 1948.

- Constituția României din anul 1952.

- Constituția României din anul 1965.

- Constituția României din anul 1991.

Constituția din 1991 a fost modificată și completată prin Legea de revizuire a Constituției României nr. 429/2003, aprobată prin Referendumul național din 18-19 octombrie 2003.

XII. Organizarea administrativă a teritoriului

Unitățile administrativ - teritoriale din România sunt stabilite potrivit dispozițiilor art. 3 alin.3 din Constituție, care precizează că teritoriul este organizat, sub aspect administrativ, în comune, orașe și județe.

Textul constituțional mai stabilește că, în condițiile legii, unele orașe sunt declarate municipii.

XIII. Cetățenia română

Problematica referitoare la cetățenie implică mai multe aspecte: *noțiunea de cetățenie, natura juridică a cetățeniei, reglementarea juridică a cetățeniei române și principiile ce se degajă din normele juridice referitoare la cetățenie, dovada cetățeniei române, cetățenia de onoare și dubla cetățenie*.

Cetățenia interesează în egală măsură atât dreptul constituțional, cât și dreptul internațional public și privat.

Reglementările legale privind cetățenia sunt cuprinse în Legea nr. 21/ 1991 - Legea cetățeniei române, publicată în „Monitorul Oficial” nr. 44 din 6 martie 1991. Legea a fost modificată prin Legea nr. 192/1999 pentru modificarea și completarea Legii nr. 21/ 1991 - Legea cetățeniei române, publicată în „Monitorul Oficial” nr. 61 din 14 decembrie 1999.

Cetățenia reprezintă *acea calitate a persoanei fizice ce exprimă relațiile permanente social-economice, politice și juridice dintre persoana fizică și stat, dovedind apartenența sa la statul român și atribuirea persoanei fizice posibilitatea de a fi titularul tuturor drepturilor și îndatoririlor prevăzute de Constituție și de legile României*.

Natura juridică a cetățeniei presupune stabilirea apartenenței cetățeniei la una dintre categoriile juridice.

Principiile care stau la baza cetățeniei române rezultă din normele constituționale privind cetățenia și din Legea cetățeniei române, cu modificările și completările ulterioare.

Legea cetățeniei stabilește următoarele *moduri de dobândire a cetățeniei române*:

- *prin naștere;*
- *prin adopție (înfiere);*
- *la cerere*.

Referitor la *modurile de pierdere a cetățeniei române*, Legea cetățeniei române stabilește următoarele situații:

- *retragerea cetățeniei române;*
- *aprobarea renunțării la cetățenia română;*
- *alte cazuri prevăzute de lege*.

În acest cadru, prezintă importanță următoarele probleme: *dovada cetățeniei române, cetățenia de onoare și dubla cetățenie*.

Convenția europeană privind cetățenia se află în curs de ratificare de către Parlamentul României.

XIV. Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor români

Reținem din literatura de specialitate următoarea definiție a noțiunii de drepturi fundamentale: *drepturile fundamentale reprezintă acele drepturi subiective ale cetățenilor, esențiale pentru viața, demnitatea și libertatea acestora, indispensabile pentru libera dezvoltare a personalității umane, drepturi stabilite prin Constituție și garantate prin Constituție și legi*.

Îndatoririle fundamentale reprezintă acele obligații ale cetățenilor considerate esențiale de către popor pentru realizarea intereselor generale înscrise în Constituție și asigurate în realizarea lor prin convingere sau la nevoie prin forța coercitivă a statului.

În ce privește *natura juridică a drepturilor fundamentale*, în literatura juridică de specialitate există opinii diferite privind această natură, opinii care au la bază: *teoria drepturilor naturale, teoria drepturilor individuale, teoria drepturilor reflexe, teoria potrivit căreia drepturile fundamentale reprezintă trăsături esențiale ale statutului juridic al ființei umane, sau elemente ale capacității de folosință a cetățenilor*.

O problemă distinctă o reprezintă *corelația dintre reglementările interne și cele internaționale* privind drepturile fundamentale ale omului și cetățeanului.

Pe plan mondial, preocuparea comunității internaționale pentru promovarea și protejarea drepturilor ființei umane s-a concretizat în elaborarea unui set de documente din domeniul drepturilor omului la nivel ONU, cât și la nivel regional.

Pe plan intern, există reglementări ale statelor, la nivel constituțional și legal, privind drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor.

Pentru stabilirea sferei drepturilor omului și cetățeanului, este necesar să se țină seama de evoluția instituției drepturilor omului atât în planul reglementărilor internaționale, cât și în planul reglementărilor constituționale.

Referitor la *clasificarea drepturilor și libertăților fundamentale*, potrivit opiniei profesorului Ioan Muraru, folosind criteriul conținutului drepturilor și libertăților fundamentale, acestea pot fi clasificate în cinci categorii: a) *inviolabilitățile*, b) *drepturile și libertățile social-economice și culturale*, c) *drepturile exclusiv politice*, d) *drepturile și libertățile social-politice*, e) *drepturile garanții*. Trebuie menționat că această clasificare nu presupune și o ierarhizare a drepturilor și libertăților cetățenești, toate formând un sistem unitar, având caracter fundamental.

Principiile constituționale aplicabile drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor români sunt:

1) *universalitatea drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale;*

2) *neretroactivitatea legii;*

3) *egalitatea în drepturi a cetățenilor;*

4) *funcțiile și demnitățile publice pot fi ocupate numai de persoane care au numai cetățenie română și domiciliul în țară;*

5) *protecția cetățenilor români în străinătate și obligațiile lor;*

6) *cetățenii străini și apatrizii se bucură în România de protecție juridică;*

7) *cetățenii români nu pot fi expulzați sau extrădați din România;*

8) *prioritatea reglementărilor internaționale;*

9) *accesul liber la justiție;*

10) *caracterul de excepție al restrângerii exercitării unor drepturi sau al unor libertăți.*

În ceea ce privește **inviolabilitățile**, aici includem:

a) *dreptul la viață, dreptul la integritate fizică, dreptul la integritate psihică;*

b) *libertatea individuală;*

c) *dreptul la apărare;*

d) *dreptul la libera circulație;*

e) *dreptul la ocrotirea vieții intime, familiale și private;*

f) *inviolabilitatea domiciliului.*

În categoria **drepturilor și libertăților social-economice și culturale**, includem:

a) *dreptul la învățătură;*

b) *dreptul la ocrotirea sănătății;*

c) *dreptul la muncă și protecția socială a muncii;*

d) *dreptul la grevă;*

e) *dreptul de proprietate;*

f) *dreptul la moștenire;*

g) *dreptul la un nivel de trai decent;*

h) *dreptul la căsătorie;*

i) *dreptul copiilor și tinerilor la protecție și asistență;*

j) *dreptul persoanelor handicapate la o protecție specială.*

În categoria **drepturilor exclusiv politice** includem:

a) *dreptul de vot;*

b) *dreptul de a alege și de a fi ales .*

În categoria **drepturilor și libertăților social-politice** includem:

a) *libertatea conștiinței;*

b) *libertatea de exprimare;*

c) *dreptul la informație;*

d) *libertatea întrunirilor;*

e) *dreptul la asociere;*

f) *secretul corespondenței.*

În categoria **drepturilor garanții** includem:

a) *dreptul de petiționare;*

b) *dreptul persoanei vătămate de către o autoritate publică.*

O deosebită atenție se cere a fi acordată studiului **îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor**

Consultație pentru sesiunea de examene

Principiile și metodele cercetării geografiei

• *Principiul* reprezintă totalitatea elementelor teoretice fundamentale (legi, concepte, noțiuni).

Fiecare știință se ghidează după anumite principii, iar geografia economică utilizează: *principiul repartiției teritoriale* (al extensiunii suprafeței, arealului), *principiul cauzalității* (introdus de Alexander von Humboldt), *principiul integrării geografice* (introdus de Karl Ritter).

Geografia are un caracter integrativ, aspectele locale se inserează în regional și global, deci într-un tot unitar. Ca știință integrativă geografia are rolul de a evalua starea unor structuri, relațiile om-teritoriu, diferențierea suprafeței terestre și organizarea spațială.

• *Metodele* reprezintă un ansamblu de reguli, norme și procedee de cunoaștere și depind de natura domeniului cercetat. După academicianul Vintilă Mihăilescu, „metoda este totalitatea procedeeilor care conduc rațunea la aflarea sau demonstrarea adevărului, ... metoda este o indicație abstractă; tehnica este o indicație concretă”. În geografie se utilizează: *metoda inductivă* (una din căile principale de abordare geografică), *metoda deductivă*, *metoda analizei*, *metoda sintezei*, *metoda cartografică* (Simion Mehedinți menționa că harta este „un al doilea ochi al geografului”, iar „cea dintâi pagină de geografie a fost un plan sau o hartă”), *metoda istorică*, *metoda comparativă*, *metoda statistico-matematică*, *metoda modelelor* ș.a.

1. Formarea hărții politice a lumii contemporane

Definiția statului și a națiunii. În geografie, conceptul de stat are mai multe accepțiuni: unitate politică independentă și suverană peste un teritoriu, o unitate politică aflată sub conducerea unui guvern, iar federal presupune asocierea mai multor state sau unități teritoriale care admit o putere comună, o anumită organizare proprie și grad de autonomie etc. În sens strict, statul trebuie să îndeplinească următoarele condiții: să ocupe o porțiune definită de teritoriu, să aibă o economie organizată, un sistem de transport al bunurilor, oamenilor și ideilor, să fie suveran asupra populației și teritoriului, să aibă o recunoaștere internațională. Statul este obiect de studiu al geografiei politice.

Națiunea reprezintă o etnie în spațiul său de geneză, care se bazează pe comunitatea de teritoriu, origine, limbă și viață spirituală.

Caracteristicile geografice ale statelor. Teritoriul statului reprezintă o entitate geografică, spațială, concretă, umanizată, având prin etnosul său o anumită specificitate regională sau mondială. Mărimea teritoriului este o noțiune relativă, dar mărimea statelor este relevantă. Mărimea teritoriului statelor influențează varietatea resurselor, potențialul de habitat, potențialul economic, factorii geostrategici, politici și de putere.

Mărimea demografică este un criteriu de geografie politică în ierarhizarea statelor și relevă existența celei mai valoroase resurse – *resursa umană*.

Forma statelor (de cerc, alungită, strungalată, apendiculară, fragmentată, perforată, încorsetată) este dată de conturul spațial și este una din caracteristicile care influențează funcționarea interioară și comportamentul exterior.

Poziția, așezarea și localizarea teritoriului unui stat definesc sistemul de relații pe trepte de integrare (locală, regională și mondială), reprezentând cea mai importantă caracteristică politică, precum și raporturile de comunicație cu celelalte teritorii, locul particular al fiecărui stat, potențialul de conflicte și problemele de securitate.

Componentele teritoriale ale statelor (ariile centrale, capitalele) definesc caracteristicile geografice distincte, concentrează funcții politico-administrative, sociale, economice și publice.

Frontierele delimitează statele ca entități geografice, istorice, politice ori militare, au funcții complexe. În procesul de globalizare frontierele se estompează, dar se vor menține, întărind ideea de păstrare a identității naționale și de diversitate în unitate.

Grafița desemnează linia care stabilește limita suveranității și jurisdicției unui stat. Granițele sunt: funcționale, genetice, morfologice.

Evoluția hărții politice

• *Harta politică a lumii din antichitate până în 1642.* În antichitate se conturează relativ bine precizate (cu excepția unor sectoare), o serie de imperii (chinez, indian, persan, egiptean, roman), care se axau pe bazele unor mari fluvii sau în apropierea unor mări.

Migrațiile popoarelor din secolele III-X modifică harta politică a Europei și a altor popoare. Marile descoperiri geografice generează imperiile coloniale. Tendințe diverse sunt specifice Renașterii.

• *Harta politică a lumii în perioada modernă (1642-1914).* În feudalismul timpuriu, imperiile spaniol, francez, englez și olandez vor da navigatorii incusii care contribuie la marile descoperiri geografice și pun bazele statelor americane. Unele țări europene devin mari imperii coloniale, au loc numeroase modificări de granițe, împărțirea și conturarea unor țări; în secolele IV-XVII se formează și se extinde Imperiul Otoman, după pacea de la Westfalia (1648) câteva mari imperii (regate) dominau Europa (Regatul Franței, Regatul Spaniei, Regatul Angliei, Imperiul Rusiei, Lituania, Imperiul German). După 1789, în Europa au loc: expansiunea Imperiului Rus spre Marea Neagră, Europa Centrală, Asia Centrală și Caucaz, în nord se formează Regatul Danemarcei și Norvegiei, în Europa Centrală, Regatul Prusiei.

Tot în Europa, începutul secolului al XX-lea marchează expansiunea Imperiului Francez. Congresul de la Viena (1815) consfințează alte realități: expansiunea Rusiei în defavoarea Finlandei, Poloniei și altor state, autonomia Serbiei față de Imperiul Otoman, consolidarea Țărilor de Jos, desprinderea Danemarcei din Regatul comun cu Norvegia și formarea Regatului Suedo-Norvegician.

Revoluțiile burgheze din 1848-1849 accentuează tendințele de dezintegrare a imperiilor Otoman și Austro-Ungar. În secolul al XIX-lea se realizează Unirea Principatelor Române (1859) și se obține independența față de turci (1878); se parcurg etapele unificării Germaniei.

În preajma anului 1700 în Africa erau conturate câteva state: Etiopia, Benin, Dahomey, Rwanda ș.a., iar în Asia: Persia, Cambodgia, Vietnam, Imperiul Chinez, Imperiul Nipon.

În America, statele independente apar mai târziu: SUA (1776), Mexic (1821), Canada (1867), iar în America Latină, după 1800, se formează: Haiti (1804), Venezuela (1811), Argentina (1810), Chile (1810), Peru (1821), Brazilia (1822), Cuba (1898).

Spre sfârșitul secolului al XIX-lea, Asia. Orientală era în sferele de influență rusă, britanică, franceză, germană, japoneză și olandeză.

Harta politică a lumii în perioada interbelică

Are loc dezintegrarea Imperiului Austro-Ungar, formarea României, Austriei, Ungariei (ca state naționale unitare), Iugoslaviei și Cehoslovaciei (state federale); apare comunismul în Rusia și se extinde; SUA devine o mare putere; se reasează harta politică prin „jocul de interese” al marilor puteri în Africa, Asia și America Latină; apare fascismul în Germania; anexarea Austriei, Cehoslovaciei, invazia Poloniei (impărțirea acesteia între Germania și URSS), începe cel de-al doilea război mondial; URSS ocupă Basarabia și Bucovina de Nord, iar Ungaria horthystă partea de nord-vest a Transilvaniei.

Harta politică a lumii după cel de-al doilea război mondial

Vechile imperii coloniale se destramă, numeroase țări din Africa, Asia de Est și Sud-Est, din Caraibe și Oceania devin independente, apare sistemul comunist euro-asiatic și al Cubei, crește influența URSS pe celelalte continente; România a fost lăsată în sfera de influență sovietică și a pierdut Basarabia, Bucovina de Nord și Ținutul Herța. Germania a fost împărțită între puterile care au câștigat războiul; a crescut influența SUA în lume; au loc conflicte în Indochina, Vietnam, Coreea, Afganistan, între Israel și țările arabe, apare „bipolaritatea mondială”, o puternică asceziune economică a Germaniei și Japoniei.

Harta politică a lumii după 1989

Are loc dezintegrarea sistemului comunist, reunificarea Germaniei, dispariția URSS, dezmembrarea Cehoslovaciei, Iugoslaviei, crește influența SUA, rolul economic al Germaniei, Japoniei și Chinei, se mută centrul de greutate al economiei mondiale în Asia de Est, Sud-Est, America de Nord și Australia.

Se mențin focare de tensiune în: Cașmir, Gaza și Cisiordania, Transnistria, Cecenia, Afganistan ș.a.

2. Resursele umane ale Terrei

Populația umană este privită ca resursă fizică și intelectuală nemijlocit prin categoriile de populație activă economico-social, populație ocupată și, indirect, în totalitatea sa.

Dinamica populației. Populația umană este un sistem deschis. Populația mondială este o sumă de populații naționale, iar acestea, o sumă de populații aflate în conexiune.

Fluxurile N (natalitate) și M (mortalitate) schimbă stările populației. Conceptul de dinamică a populației semnifică procesul general de schimbare a numărului acesteia ca urmare a nașterilor, a deceselor, sau ca efect al imigrărilor (I), ori al emigrărilor (E).

Creșterea (evoluția)numerică a populației depinde de valoarea unor indicatori: fecunditatea, nupțialitatea, divorțialitatea, natalitatea, mortalitatea și mobilitatea. Repartiția teritorială a acestora diferă de la o țară la alta, de la un continent la altul în funcție de o serie de factori (structura pe grupe de vârstă, măsurile de politică demografică, nivelul cultural, religie, mentalități, nivel de dezvoltare economică, asistență medicală etc.).

Fazele de creștere intensă a populației sunt în strâns concordanță cu progresele din *sistemele de producție*. Numeroase fenomene și evenimente, de-a lungul timpului, au avut ca urmare scăderea numărului populației: bolile (ciuma, variola, ciuma neagră, tifosul, holera, invaziile, migrațiile, războaiele, unele fenomene precum inundațiile, cutremurele ș.a.).

Dacă teoriile despre populație au fost centrate multă vreme în jurul raportului dintre numărul locuitorilor și resursele alimentare, astăzi ele îmbrățișează o viziune sistemică. La începutul secolului XXI au apărut alte aspecte ce nu pot fi explicate nici prin teoria „tranzității demografice” și care se referă la: capacitatea de susținere a unei populații numeroase, tendințele divergente în alimentație și venituri, creșterea numărului lor din mediul rural lipsiți de pământ, creșterea populației și conflictele etc.

Mobilitatea teritorială a populației

În conceptul de *mobilitate spațială a populației* se includ: *nomadismul*, migrația popoarelor, invaziile, comerțul cu sclavi, deplasările turiștilor, ale lucrătorilor sezonieri, ale navetișilor, ale migraților dintr-o localitate în alta. În raport cu granițele unei țări. Migrația poate fi: *migrație internă*, *migrație internațională*. În cadrul migrației interne se folosesc expresiile: *persoane plecate*, *persoane sosite*. Cauzele mobilității teritoriale ale populației sunt: suprapopularea, războaiele, schimbarea stării civile, segregarea, cataclismele, persecuțiile religioase, poluarea mediului, restructurarea și retehnologizarea ș.a.

După *cauză și scop*, migrațiile pot fi: *migrații ale refugiaților*, *migrații forțate*, *migrații economice*; după *durată*: *definitive și temporare*; după *numărul persoanelor*: *individuale*, *pe grupe organizate*.

Repartiția geografică a populației. Atracția sau respingerea populației pot fi cauzate de caracteristicile mediului: *relieful* (prin altitudine, natura suprafeței topografice, expoziția vânturilor ș.a.), *latitudinea*, *distanța față de țarm*, *condițiile climatice*, *apele*, *vegetația*, *fertilitatea solurilor*, *resursele subsolului*. Dintre factorii social-economici, tehnologici și istorici menționăm: *suprapopularea unor regiuni agrare*, *urbanizarea și industrializarea*, *declinul unor activități*, *conflictele*, *asistența sanitară*, *căile de comunicație ș.a.*

Densitatea populației este expresia repartiției geografice diferențiate. *Densitatea generală* depășește 45 loc/km². În organizarea spațiului geografic se utilizează: *densitatea brută*, *densitatea netă*, *densitatea urbană*, *densitatea rurală*, *densitatea agricolă*, *densitatea economică*.

Structura populației. • *Structura rasială* cuprinde: rasa europoidă, rasa mongoloidă, rasa negroidă-australoidă.

• *Structura etnolingvistică* este rezultată unui proces complicat; numărul limbilor naționale coincide cu numărul statelor, cu deosebirea că, la nivelul fiecărui stat, limba oficială se diferențiază de la o regiune la alta prin dialecte. • *Structura pe sexe (genuri) ale populației.* La grupa tânără se remarcă o ușoară predominare a sexului masculin, iar la vârstnici predomină sexul feminin. • *Structura pe grupe de vârstă.* În

Facultățile de Marketing și Comerț Exterior, Finanțe și Bănci

Geografie economică mondială

Conf. univ. dr. Nicu AUR

statele dezvoltate, tineretul are o pondere sub 30% din totalul populației, adulții depășesc media mondială, iar vârstnicii au o pondere de 15- 20%.

• *Structura confesională.* Creștinismul, iudaismul, islamismul, hinduismul și budismul reprezintă marile religii ale lumii. Cea mai mare pondere revine creștinismului (48,5%) cu religiile ortodoxă, catolică și protestantă, urmat de islamism (14,8%), hinduism (14,8%), budism (8,7%), animism (6,0%). Recrudescența fenomenului religios s-a manifestat, în ultimele decenii, prin nenumerate aspecte: conflicte religioase, creșterea rolului unor partide religioase, multiplicarea sectelor.

• *Structura social-economică.* În cadrul populației active se disting: *populația ocupată și populația neocupată*. Repartiția pe sectoare a populației active: sectorul primar, sectorul secundar, sectorul terțiar și sectorul cuaternar. În țările dezvoltate – o pondere redusă a populației în agricultură, în sectorul secundar depășește 30%, iar în servicii (în SUA, Suedia, Franța) depășește 60%.

• *Structura populației pe medii.* Ponderea populației urbane este variabilă: Monaco, Nauru, Singapore cu 100%, Uganda 12%, Burundi 7%, Rwanda 6%. La nivelul continentelor, Europa de Vest, America de Nord și Australia au cele mai ridicate rate de urbanizare.

Populația, resursele și dezvoltarea durabilă. Creșterea numerică a populației influențează toate sistemele din societate, generează contraste sociale, concentrarea masivă a bunurilor în opoziție cu penuria generală mărește presiunea asupra resurselor de apă, de sol, de lemn, produce poluare. Componenta-nucleu a dezvoltării durabile o constituie interacțiunea dintre populație, progresul economic și potențialul de resurse naturale, grija față de generațiile viitoare.

3. Geografia agriculturii

Premisele dezvoltării agriculturii

• *Premisele naturale ale agriculturii* (climatale, relieful, sursele de apă, vegetația naturală și fauna sălbatică, dăunătorii).

• *Factorii social-economici și tehnici* influențează dezvoltarea spațiului agrar, diversificarea și creșterea producției agricole. Dintre acești factori menționăm: mașinile și utajele, chimizarea, echiparea tehnică, îmbunătățirile funciare, biotehnologiile ș.a.

Culturile vegetale

– *Cultura cerealelor. Grâul* – principala cereală panificabilă. Tipurile de cultură: tradițională, avansată. Marile grânare ale lumii. Principalii exportatori de grâu: SUA, Canada, Argentina, Australia. Importatorii: Rusia, Japonia și China. *Orezul* – „pâinea” omului galben. Se cultivă prin: plantare și prin semănare. China are cea mai mare producție de orez (1/3 din producția mondială), fiind urmată de India, SUA. Dintre exportatori: Thailanda, Indonezia, Filipine, Brazilia. Importă cantități mari de orez: Rusia, Marea Britanie, Germania, Canada, Polonia. *Orezul* se cultivă îndeosebi în Suedia, Rusia, Canada, China, ovăzul în Europa și America de Nord, *secara* în Rusia, Polonia, Germania. Culturile de *porumb* dețin 15% din suprafața cultivată cu cereale. Se cultivă pe mari suprafețe în SUA („Corn belt”), China de Nord-Est și Est, Brazilia, Mexic, Franța, Argentina, România, India ș.a.

Cultura plantelor tehnice

– *Plantele oleaginoase. Floarea soarelui*. Europa și partea europeană a Rusiei dețin 60% din suprafața cultivată și 3/4 din producția mondială. Se cultivă și în pampa argentiniană, Uruguay, Mexic, Africa de Sud. Are multiple întrebuințări. Soia se cultivă în China, Japonia, Thailanda, Vietnam, SUA (Corn-Soi-Belt), Canada, Brazilia, Rusia, Ucraina, România ș.a. Alte plante oleaginoase: *măslinul*, arbore specific zonei mediteraneene; principalii producători de mășline sunt: Spania, Grecia, Turcia; *palmierul de ulei* crește în culturi naturale din Gambia până în Angola și se cultivă în Malaysia, Sri Lanka, Mexic, Mozabick; se găsește în plantațiile din Nigeria, Sierra Leone, Benin; *palmierul de cocos* se găsește în Filipine, Indonezia, India, Malaysia, Mexic, Mozabick.

– *Plante cultivate pentru zahăr. Trestia de zahăr* se cultivă în trei mari zone geografice: America Centrală, Brazilia și Asia musonică. Principalele țări producătoare de trestie de zahăr sunt: Brazilia, India, China ș.a. *Sfecla de zahăr* este o cultură de zonă temperată și subtropicală. Circa 60% din producția de zahăr provine din trestia de zahăr.

– *Plante textile*. Cele mai extinse plante textile sunt: bumbacul, iuta, inul și cânepa. Bumbacul ocupă 80% din totalul suprafețelor cultivate cu plante pentru fibre. Statele cu producții mari de bumbac sunt: SUA, Egipt, Turcia, Pakistan, Sudan.

Cultura plantelor pentru cauciu

Cel mai productiv palmier (arborele de cauciu) poartă denumirea de *Haevea braziliensis* (originar din pădurea braziliană). Aproximativ 90% din cantitatea de cauciu natural provine din Asia de Sud-Est, mari producători din această parte a lumii fiind Malaysia, Indonezia și Thailanda; în Africa producătorii sunt: Liberia, Nigeria, Coasta de Fildeș, Camerun, iar în America Latină, Brazilia, Mexic ș.a.

• Legumicultura și plantele cultivate pentru tuberculi

– Dintre legume, *tomatele* se cultivă pe aproximativ 3 mil. ha., iar în Europa deține 1/5 din suprafață și 30% din producția mondială.

– *Leguminoasele pentru boabe. Fasolea* se cultivă pe mari suprafețe în SUA, Spania, Portugalia, Italia, România, Mexic ș.a., iar *mazărea* în Rusia, Ucraina, Polonia, Germania, India, China, Canada.

– *Cartoful*, concurent al cerealelor în multe părți ale Europei

– *Batatul* se cultivă în China de Sud-Est (80% din producția mondială), pe mari suprafețe în Coreea de Sud, Japonia, Indonezia, Uganda, Nigeria, Brazilia.

– *Maniocul* constituie hrana de bază pentru populația din zona ecuatorială și are o mare pondere în alimentația populației din zonele tropical-musonice. Brazilia este cea mai mare producătoare de manioc.

• *Cultura pomilor fructiferi*

În regiunile ecuatoriale și tropicale sunt specifice culturile de: ananas, palmier de cocos, avocado, mango, papaya, în cele deșertice se cultivă cur-malul, iar în cele mediteraneene, citricele, smochinul, iar în cele temperate sunt caracteristice cele de măr, păr, căis, piersic, vișin, cereș.

• *Viticultura și plantele cultivate pentru băuturi*

– *Vița de vie* se cultivă cu un randament bun în regiunile mediteraneene și în zona temperată. Principalele țări producătoare de struguri și de vin sunt: Italia, Franța, Spania, Portugalia, Grecia.

– Dintre plantele cultivate pentru băuturi menționăm: *arbustul de cafea* (în Columbia, Brazilia, Ecuador, Mexic, Uganda, Kenya, Tanzania), *arborele de cacao* (în Nigeria, Ghana, Camerun, Brazilia, Ecuador), *arbustul de ceai* (în Kenya, Tanzania, Malawi, Mozabick, Armenia, India ș.a.).

Creșterea animalelor

– *Creșterea bovinelor* oferă 90% din cantitatea totală de lapte ce se consumă pe Glob, 33% din cea de carne și 90% din totalul pieilor prelucrate în tăbăcării. Se cunosc trei sisteme de creștere a bovinelor: sistemul nomad și seminomad (aflut într-un avansat proces de restrângere), sistemul bazat pe ferme specializate și sistemul bazat pe ferme mixte. În SUA, ferme de vaci de lapte se clasifică astfel: ferme comerciale, ferme de selecție, ferme de vaci de lapte cu o activitate suplimentară, ferme produs-lactate, ferme mixte de lapte-carn. Mari exportatoare de carne și produse lactate sunt: Argentina, SUA, Australia, Noua Zeelandă, Olanda, Danemarca, Franța.

– *Creșterea bubalinelor* este specifică Asiei Musonice.

– *Creșterea ovinelor și caprinelor* se practică în sisteme tradiționale, moderne, intensive. Pe continente, după numărul ovinelor domină Asia (China locul I, India locul II), urmată de Australia (locul III), iar în Europa – Marea Britanie (locul VII), Rusia, Portugalia, Italia, România. – *Creșterea porcinelor* se practică pe toate continentele (cu excepția Antarcticii). China deține 50,8% din efectivele mondiale, urmată de SUA, Brazilia, Germania.

– *Cămilele* se cresc în zonele calde și aride (Somalia, Sudan, India, China, Pakistan, Mongolia, Kazahstan).

– *Avicultura* se face în sistem industrial și este legată de marile cent-uri urbane (China, 36,6% din producția mondială), urmată de SUA, Japonia, Rusia, India.

– *Sericicultura* obține rezultate foarte bune în China, Japonia și India, iar apicultura în Asia, Europa și America de Nord.

4. Industria ușoară și alimentară

Industria ușoară cuprinde următoarele subramuri: industria textilă și a confecțiilor, industria pielăriei, încălțăminteii, blănăriei și marochinăriei.

Industria textilă prezintă o evidentă dispersie în teritoriu fiind dependentă de materiile prime, piețele de desfacere, tradiție, forța de muncă specializată ș.a. – *Industria bumbacului*. China deține primul loc în lume în producția de fire și de țesături. Centrele principale: Shanghai, Guangzhou, Kunming, Tianjin ș.a. SUA are cele mai mari centre la: San Antonio, El Paso, Atlanta, Dallas, Macon, Knoxville. Străvechi tradiții în prelucrarea bumbacului au: India (Ahmedabad, Maduras, Bombay, Calcutta), Marea Britanie (Manchester), Franța (Lille), Italia (Perugia, Ancona), Polonia (Lodz), Belgia, Olanda.

– *Industria lânii* folosește ca materii prime fibrele de origine animală, precum și fibre chimice de tip lână. În Australia, principalele centre ale industriei lânii sunt: Sydney, Brisbane, în China – Harbin, Shenyang, în Rusia – Ivanovo, Volgoda, în Marea Britanie – Manchester, Leeds, în SUA – Boston, New Haven, în Japonia – Osaka, Tokyo, în Germania – Mönchengladbach.

– *Industria mătăsii naturale* – subramură de tradiție a cunoscut o puternică concurență a fibrelor sintetice și un reviriment în ultimele decenii ale secolului al XX-lea. Mari cantități de mătase se produc în centrele: Shandong, Lüda, Wuhan, Shanghai (China), Agra (India), Kochi, Komatsumisha (Japonia), Como, Milano (Italia), Lyon (Franța), New Jersey (SUA).

– *Industria inului și a cânepii* este localizată în arealele de cultură a acestor plante. Producția de țesături este concentrată în: Rusia, China, India, Letonia, Estonia, Polonia, România.

– *Industria tricotaților și confecțiilor* se află în centrul puternic populate, unele fiind specializate: Boston, New York (SUA), Paris, Marsilia (Franța), Napoli (Italia), Manchester (Marea Britanie), Hamburg (Germania), Moscova, Sankt Petersburg (Rusia), Varșovia, Lublin (Polonia), București (România).

– *Industria pielăriei și încălțăminteii*. Materiile folosite sunt: pielea naturală, pielea sintetică, cauciucul, masele plastice ș.a. Țările cu un șeptel bogat (China, India, SUA, Argentina ș.a.) au o dezvoltată industrie a tăbăcăriei și a încălțăminteii. Centrele mari ale industriei încălțăminteii sunt: Chengdu, Qingdao (China), Belluno, Napoli (Italia), Kurgan, Orenburg (Rusia), Rio Grande (Brazilia), Calcutta, Kanpur (India), Offenbach (Germania).

– *Industria marochinăriei* este localizată în centre artizanale și semiartizanale (Iran, Siria, Algeria, Mexic ș.a.), sau în centre specializate (Franța, Germania, China, Rusia, SUA).

– *Industria blănăriei* se menține în multe state la un nivel meșteșugăresc. Pentru blănurile superioare și scumpe se organizează târguri și licitații internaționale la Montreal, Edmonton, Paris, Sankt Petersburg.

Industria alimentară. Valorifică în principal materiile prime agricole, localizarea fiind dependentă de repartiția culturii plantelor, creșterea animalelor și de marile centre de consum.

• *Industria morărilorului, panificației și pastelor făinoase* este puternic dezvoltată în orașele mari și în preria americană: Minneapolis, Oklahoma, Pittsburg (SUA), orașele-porturi din Canada: Vancouver, Montreal, în orașele Tucuman, La Plata (Argentina), Santa Marta și Curitiba (Brazilia), în orașele europene: Londra, Glasgow, Bordeaux, Paris, Amsterdam, Hamburg, Berlin, Genova, București, Saratov, Odessa, în orașele din Asia: Beijing, Xian, Bombay și la Sydney în Australia.

• *Industria zahărului și a produselor zaharoase* utilizează ca materie primă sfecla de zahăr (în regiuniile cu climă temperată) și trestia de zahăr în ținuturile cu climă caldă. Zonele producătoare de zahăr sunt:
– zona intertropicală americană (Brazilia, Mexic, Cuba, Jamaica, SUA ș.a.);

– zona intertropicală asiatico-australiană (India, China, Australia, Indonezia, Filipine ș.a.);

– zona africană, fațada vestică (Nigeria, Ghana, Angola), în nord Egiptul și în sud, Republica Africa de Sud;

– zona europeană, în care produsele se obțin din sfecla de zahăr (Franța, Germania, Rusia, Ucraina, Polonia, România ș.a.);

– țări care produc zahăr atât din trestie, cât și din sfeclă (SUA, Iran, China).

• *Industria uleiurilor vegetale comestibile*. Principalele țări producătoare de *ulei din soia* sunt: SUA, Brazilia, China, Argentina, India. Ulei din floarea soarelui se produce în Rusia, Ucraina, SUA, Argentina, Turcia, România ș.a. Uleiul de palmier este produs în: Malaysia, Indonezia, Nigeria, Columbia, Thailanda, Camerun, Papua Noua Guinee. Se produce ulei de mășline în

țările mediteraneene (Italia, Spania, Grecia, Tunisia, Turcia, Maroc, Portugalia). Cantități mari de ulei de arahide se produc în China, India, SUA, Sudan, Nigeria, Myanmar.

• *Industria laptelui și a produselor lactate* este dependentă de creșterea bovinelor și ovinelor. În producția mondială de lapte de vacă SUA se află pe primul loc (15,06%), urmată de: Germania, Franța, Marea Britanie, Olanda, Polonia, Brazilia, Argentina. Cantități mari de brânzeturi se produc în Franța, Italia, Olanda, SUA ș.a., iar de unt, în Rusia, Marea Britanie, Olanda, SUA.

• *Industria preparatelor și conservelor de carne*

Apariția instalațiilor, a camioanelor și navelor maritime frigorifice a făcut posibilă asigurarea cu carne din Argentina, Brazilia, Noua Zeelandă. SUA furnizează 25% din producția mondială de carne (abatoare mari și centre de prelucrare a cărnii sunt la Chicago, Cincinnati, Kansas City). China produce 1/4 din cantitatea de carne de porc (centrele cele mai mari ale industriei cărnii fiind la: Tianjin, Shanghai, Harbin, Luoyang ș.a.).Dintre țările mari producătoare de carne, mai amintim: Rusia, Brazilia, Argentina, Canada; Australia, Marea Britanie, Germania, Danemarca ș.a.

• *Industria peștelui*

Țările cu producții mari de pește sunt: China (1/2 din producția

Programul

Televiziunii România de Mâine (tvRM)

LUNI 17 ianuarie 2005

- 6:00 Preluare **Deutsche Welle**. Traducere și dublaj: Mihaela Anastase (r)
- 6:30 **Săptămâna externă** (r)
- 7:00 **Bună dimineața!** (informații utile, revista presei, interviuri, muzică)
- 9:50 **Știri tvRM**
- 10:00 **Consultații pentru sesiunea de examene: Drept**. Emisiune în direct moderată de conf. dr. Petre Buncici și prof. univ. dr. Vasile Crețu. Disciplinele: **Drept civil anul I – prof. univ. dr. Corneliu Turianu, Drept constituțional an I – conf. univ. dr. N. Pavel, Drept roman an I – conf. univ. dr. Cocos**
- 12:00 Film serial: Maria Antoaneta ep. (I)
- 14:00 **Știri tvRM**
- 14:05 **Mereu în top**: Invitat: Silviu Biriș – actor (II) (r)
- 14:30 Emisiune de Violeta Screciu
- 14:30 **Video VIP**. Emisiune de Leonard Hențiu (r)
- 15:00 **Film documentar**: Posterillos (II)
- 15:30 **Întâlnire cu folclorul**: Ioan Berci, Tița Ștefan, Sava Negrean Brudașcu. Emisiune de Theodora Popescu
- 16:00 Preluare **Deutsche Welle**. Traducere și dublaj: Mihaela Anastase
- 16:30 **Film documentar**: Luvru
- 17:30 **Ce trebuie să știm despre bolile digestive?** Emisiune de prof. univ. dr. Alexandru Oproiu
- 18:30 **Actualități**
- 19:10 **Jurnal economic**
- 19:20 **În dialog cu Administrația Publică**. Emisiune de George Nicolau
- 21:00 **Academica. Economie**: S-a sfârșit tranziția? Emisiune de Ilie Șerbănescu
- 22:00 **Presa pe diagonală**
- 22:30 **Fascinația performanței**: Lumea artelor marțiale Emisiune de Mugur Popovici
- 23:30 **24 de ore**. Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu
- 00:00 **Film documentar**: Luvru (r)
- 01:00 **Consultații pentru examene** (r)
- 03:00 **Film documentar**: Posterillos (r)
- 03:30 **Mereu în top**: Invitat: Silviu Biriș – actor (II) (r)
- Emisiune de Violeta Screciu
- 04:00 **Video VIP**. Emisiune de Leonard Hențiu (r)
- 05:00 **Film documentar**: Luvru (r)

MARȚI 18 ianuarie 2005

- 6:00 Preluare **Deutsche Welle**. Traducere și dublaj: Mihaela Anastase (r)
- 6:30 **24 de ore**. Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu (r)
- 7:00 **Bună dimineața!** (informații utile, revista presei, interviuri, muzică)
- 9:50 **Știri tvRM**
- 10:00 **Consultații pentru sesiunea de examene: Contabilitate și informatică de gestiune**. Emisiune în direct moderată de conf. univ. dr. Eugen Ghiorgă. Disciplinele: **Economie politică anul I – conf. univ. dr. Gheorghe Răboacă, Contabilitate baze an I – conf. univ. dr. Marinică Dobrin, Geografie economică mondială an I – conf. univ. dr. Nicu Aur**
- 12:00 Film serial: Maria Antoaneta ep. (II)
- 14:00 **Știri tvRM**
- 14:05 **Cinepanorama**. Emisiune de Eugen Atanasiu (r)
- 15:00 **Film documentar**: Nigeria (VII)
- 15:30 **Varietăți muzicale**. Emisiune de Dumitru Cucu
- 16:00 Preluare **Deutsche Welle**. Traducere și dublaj: Mihaela Anastase
- 16:30 **Amfitrion Corina**: invitată Elvira Deatcu – actriță Realizator Corina Chiriac
- 17:30 **Eva. Talk-show** cu și despre femei. Emisiune de Adelina Grancea și Alexandru Ganci
- 18:30 **Actualități**
- 19:10 **Jurnal economic**
- 19:20 **În dialog cu Administrația Publică**. Emisiune de George Nicolau
- 21:00 **Academica. Învățământ**. Emisiune de Ilie Ciurescu
- 22:00 **Presa pe diagonală**
- 22:30 **Economia de mâine**. Emisiune de Nicolae Mardari
- 23:30 **24 de ore**. Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu
- 00:00 **Îți mai aduci aminte doamnă?** Emisiune de Ionela Prodan (r)
- 01:00 **Consultații pentru examene** (r)
- 03:00 **Cinepanorama**. Emisiune de Eugen Atanasiu (r)
- 04:00 **Film documentar**: Nigeria (VII) (r)
- 04:30 **Varietăți muzicale**. Emisiune de Dumitru Cucu (r)
- 05:00 **Amfitrion Corina**: invitată Elvira Deatcu – actriță Realizator Corina Chiriac (r)

MIERCURI 19 ianuarie 2005

- 6:00 Preluare **Deutsche Welle**. Traducere și dublaj: Mihaela Anastase (r)
- 6:30 **24 de ore**. Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu (r)
- 7:00 **Bună dimineața!** (informații utile, revista presei, interviuri, muzică)
- 9:50 **Știri tvRM**
- 10:00 **Consultații pentru sesiunea de examene: Sociologie - Psihologie**. Emisiune în direct moderată de conf. univ. dr. Mihaela Minulescu. Disciplinele: **Fundamentele psihologiei anul I – prof. univ. dr. Mihai Golu, Sociologie generală an I – conf. univ. dr. Carmen Furtună, Metodologia cercetării în sociologie an I – lector univ. drd. Beatrice Manu**
- 12:00 Film serial: Maria Antoaneta ep. (III)
- 14:00 **Știri tvRM**
- 14:05 **Eva. Talk-show** cu și despre femei Emisiune de Adelina Grancea și Alexandru Ganci (r)
- 15:00 **Film documentar în serial**: Palatul Cotroceni
- 15:30 **Întâlnire cu folclorul**: soliști Laura Lavric, Domnița Săbăduș, Victorița Lăcătușu. Emisiune de Theodora Popescu
- 16:00 Preluare **Deutsche Welle**. Traducere și dublaj: Mihaela Anastase
- 16:30 **Film artistic românesc**: „Ștefan Luchian” (r)
- 18:00 **Film documentar**: Seara pe Marea Hebridelor
- 18:30 **Actualități**
- 19:10 **Jurnal economic**
- 19:20 **În dialog cu Administrația Publică**. Emisiune de George Nicolau
- 21:00 **Academica. România în lume**. Emisiune de Nicolae Mardari
- 22:00 **Presa pe diagonală**
- 22:30 **Diagnostic de urgență**. Emisiune de Florin Tudose
- 23:30 **24 de ore**. Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu
- 00:00 **Univers clasic**: Recital de chitară George Ionescu – Festivalul „Eduard Pamfil”. Emisiune de Mihai Darie
- 01:00 **Consultații pentru examene** (r)
- 03:00 **Film artistic românesc**: „Ștefan Luchian” (r)
- 04:30 **Film documentar**: Seara pe Marea Hebridelor
- 05:00 **Film documentar în serial**: Palatul Cotroceni

JOI 20 ianuarie 2005

- 6:00 Preluare **Deutsche Welle**. Traducere și dublaj: Mihaela Anastase (r)
- 6:30 **24 de ore**. Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu (r)
- 7:00 **Bună dimineața!** (informații utile, revista presei, interviuri, muzică)
- 9:50 **Știri tvRM**
- 10:00 **Consultații pentru sesiunea de examene: Marketing**. Emisiune în direct moderată de conf. univ. dr. Manuela Epure. Disciplinele: **Economie politică anul I – prof. univ. dr. Gheorghe Răboacă, Bazele informaticii an I – lector univ. dr. Radu Șerban, Mercologie an I –**
- 12:00 Film serial: Maria Antoaneta ep. (IV)
- 14:00 **Știri tvRM**
- 14:05 **Ani de liceu**: Festivalul „LicArt” la liceul Jean Monet din București (r). Emisiune de Mugur Popovici și Alina Motoc
- 15:00 **Film documentar**: Opera din Peking
- 15:30 **Un cântec pentru inima ta**. Emisiune de Dumitru Cucu
- 16:00 Preluare **Deutsche Welle**. Traducere și dublaj: Mihaela Anastase
- 16:30 **Amfitrion Corina**: invitat: Eusebiu Ștefănescu - actor Emisiune de Corina Chiriac
- 17:30 **Lumea de mâine**: „Știință și spiritualitate” Emisiune de Cristian Români
- 18:30 **Actualități**
- 19:10 **Jurnal economic**
- 19:20 **În dialog cu Administrația Publică**. Emisiune de George Nicolau
- 21:00 **Academica. Starea culturii**. Arta monumentală în peisajul urbanistic românesc; invitați: prof. univ. dr. Alexandru Ghilduș și prof. univ. dr. Viorel Mărgineanu. Emisiune de Nicolae Dan Frunteletă
- 22:00 **Presa pe diagonală**
- 22:30 **Ani de liceu**: Prezentarea liceului teoretic „Jean Monet” Emisiune de Mugur Popovici și Alina Motoc
- 23:30 **24 de ore**. Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu
- 00:00 **Un cântec pentru inima ta**. Emisiune de Dumitru Cucu (r)
- 00:30 **Film documentar**: Opera din Peking (r)
- 01:00 **Consultații pentru examene** (r)
- 03:00 **Amfitrion Corina**: invitat: Eusebiu Ștefănescu - actor Emisiune de Corina Chiriac (r)

VINERI 21 ianuarie 2005

- 04:00 **Ani de liceu**: Festivalul „LicArt” la liceul Jean Monet din București (r). Emisiune de Mugur Popovici și Alina Motoc
- 05:00 **Film documentar**: Opera din Peking (r)
- 6:00 Preluare **Deutsche Welle**. Traducere și dublaj: Mihaela Anastase (r)
- 6:30 **24 de ore**. Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu (r)
- 7:00 **Bună dimineața!** (informații utile, revista presei, interviuri, muzică)
- 9:50 **Știri tvRM**
- 10:00 **Consultații pentru sesiunea de examene: RISE**. Emisiune în direct moderată de prof. univ. dr. Ștefan Lache. Disciplinele: **Relații internaționale anul I – asistent univ. Goriță, Drept internațional public an I – conf. univ. dr. Marian Ilie, Introducere în știința politicii anul I – prof. univ. dr. Mihai Ozunu**
- 12:00 Film serial: Regii blestemați ep. I
- 14:00 **Știri tvRM**
- 14:05 **Să stăm de vorbă**: cu Andra și Aurel Moldoveanu (r)
- 15:00 **Film documentar**: Margareta Sterian
- 15:30 **Interpreți de frunte**: soliști Veta Biriș, Gheorghe Roșoga, Laura Lavric
- 16:00 Preluare **Deutsche Welle**. Traducere și dublaj: Mihaela Anastase
- 16:30 **Prezentul continuu**: Centrul de învățământ la distanță Zalău și decernarea diplomelor de merit la Facultatea de Filosofie și Jurnalism și Facultatea de Educație Fizică și Sport. Emisiune de Mugur Popovici și Bianca Văcariu
- 17:30 **Poveste de la arlecchin**: „Spărgătorul de nuci” – Opera Națională. (r). Emisiune de Gabriela Bănărescu
- 18:00 **Deschide cartea!** Emisiune de Alexandru Mironov
- 18:30 **Actualități**
- 19:10 **Jurnal economic**
- 19:20 **Forum II**: „Era digitală”. Emisiune de Cătălin Grosu
- 20:20 **Film documentar**: Pădurea oglinzilor (II)
- 21:00 **Academica. Știință**: „Drumul cunoașterii”. Emisiune de Cătălin Grosu
- 22:00 **Presa pe diagonală**
- 22:30 **Gazonul fierbinte**: Campioana de toamnă la momentul „Inter Milano”. Emisiune de Mugur Popovici
- 23:30 **24 de ore**. Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu
- 00:00 **Univers clasic**: Laureții „Remeber Enescu”. Emisiune de Mihai Darie
- 00:30 **Film documentar**: Margareta Sterian (r)
- 01:00 **Consultații pentru examene** (r)
- 03:00 **Prezentul continuu** (r)
- 04:00 **Să stăm de vorbă**: cu Andra și Aurel Moldoveanu (r)
- 05:00 **Poveste de la arlecchin**: „Spărgătorul de nuci” – Opera Națională. (r)

SÂMBĂȚĂ 22 ianuarie 2005

- 6:00 Preluare **Deutsche Welle** (r)
- 6:30 **24 de ore**. Retrospectivă politică. Emisiune de George Marinescu (r)
- 7:00 **Presa pe diagonală** (r)
- 7:30 **Knock out**. Emisiune de Alexandru Ganci
- 8:00 **Diagnostic de urgență**. Emisiune de Florin Tudose (r).
- 9:00 **Planeta copiilor**. Emisiune de Ștefan Iordache (r).
- 10:00 **Sunteți un om sănătos?** Emisiune de Dorin Sarfoleanu
- 11:00 **Viitorul în prezent**: „La frontiera științei” Emisiune de Cătălin Grosu
- 12:00 **Agricultura și alimentația**: Când și cum se aplică legea cooperăției în agricultură (II). Emisiune de Constantin Pintilie

- 13:00 **Miorița – antologie de cultură tradițională**. Emisiune de Ioan Filip
- 13:30 **Istoria cu învățătură**: Invitați: Georgeta Filitti și Adrian Niculescu. Emisiune de Valeriu Răpeanu
- 14:30 **Întâlnire cu folclorul**: soliști Maria Dragomiroiu, Radu Ciordaș, Mioara Velicu. Emisiune de Theodora Popescu
- 15:00 **Film documentar**: Iva Diva
- 15:40 **Varietăți muzicale (I)**. Emisiune de Dumitru Cucu
- 16:00 **Cinepanorama**. Emisiune de Eugen Atanasiu
- 17:00 **Priză directă**. Emisiune de actualitate culturală. Realizator Marina Roman Boiangiu
- 17:40 **Varietăți muzicale (II)**. Emisiune de Dumitru Cucu
- 18:00 **Prietenii lui Marcel Dragomir**. Emisiune de Marcel Dragomir
- 18:30 **Actualități**
- 19:00 **Film artistic românesc**: Întunecare
- 21:00 **Film serial**: Arsene Lupin ep. (XIV)
- 22:00 **Provocarea**. Emisiune de Leonard Hențiu
- 22:40 **Café concert**. Emisiune de Dumitru Cucu
- 23:00 **Mereu în top**: invitat: Dan Puric - actor Emisiune de Violeta Screciu
- 23:30 **Săptămâna internă**
- 00:00 **Film artistic românesc**: Întunecare (r)
- 02:00 **Film serial**: Arsene Lupin ep. (XIV) (r)
- 03:00 **Cinepanorama**. Emisiune de Eugen Atanasiu (r)
- 04:00 **Istoria cu învățătură**: Invitați: Georgeta Filitti și Adrian Niculescu. Emisiune de Valeriu Răpeanu (r)
- 05:00 **Prietenii lui Marcel Dragomir**. Emisiune de Marcel Dragomir (r)

DUMINICĂ 23 ianuarie 2005

- 6:00 Preluare **Deutsche Welle**. Traducere și dublaj: Mihaela Anastase (r)
- 6:30 **Săptămâna internă** (r)
- 7:00 **Sportul în lume** (r)
- 7:30 **Deschide cartea!** Emisiune de Alexandru Mironov (r)
- 8:00 **Ecumenica**. Emisiune de Sorin Bejan
- 9:30 **Film documentar**: Artele marțiale japoneze
- 10:00 **Planeta copiilor**. Emisiune concurs între elevii clasei a III-a A ai școlii generale 98 și elevii clasei a III-a B ai școlii generale nr.194 din București. Realizatori Ștefan Iordache și Mihaela Matei
- 11:00 **Să stăm de vorbă**: cu Steliana Sima și Ovidiu Komornic. Emisiune de Mugur Popovici și Bianca Văcariu
- 12:00 **Ora melomanului**. Emisiune de Dumitru Cucu
- 13:00 **Amfitrion Corina**. Invitat: Rodica Lupu – funcționar în Ministerul Transporturilor. Emisiune de Corina Chiriac
- 14:00 **Secretele succesului cu invitații Oanei Sârbu**
- 17:00 **Arta documentarului**: Pământuri malatestiene. Realizator Daniel Paraschiv
- 18:00 **Video VIP**. Emisiune de Leonard Hențiu
- 18:30 **Actualități**
- 19:00 **Sportul în lume**. Emisiune de Mugur Popovici
- 19:30 **Amintiri de la filmare**: Ion Bucheru și Marina Roman Boiangiu reconstituie istoria unui film realizat în 1975, care nu a fost difuzat niciodată. Emisiune de Ion Bucheru
- 20:00 **Cântecul și casa lui**: soliști Petre Săbădeanu, Veta Biriș, Dumitru și Mițaș Rădușcu, Dumitru Sopon, Ionela Prodan. Emisiune de Ionela Prodan
- 21:00 **Film artistic**: Interviuri pe probleme personale (Mosfilm)
- 22:30 **Café concert**. Emisiune de Dumitru Cucu
- 23:00 **Film documentar**: Profitabilitatea deșeurilor
- 23:30 **Săptămâna externă**
- 00:00 **Film artistic**: Interviuri pe probleme personale (Mosfilm) (r)
- 02:00 **Cântecul și casa lui** (r)
- 03:00 **Amfitrion Corina**. Invitat: Rodica Lupu – funcționar în Ministerul Transporturilor. Emisiune de Corina Chiriac (r)
- 04:00 **Amintiri de la filmare** (r)
- 05:00 **Arta documentarului**: Pământuri malatestiene. Realizator Daniel Paraschiv (r)

**Opinia
națională**

Telefoane:
410.39.11 și
410.39.13,
interioare:
116, 122, 105
Fax:
411.33.84

**REVISTA OPINIA NAȚIONALĂ ESTE EDITATĂ
DE FUNDAȚIA ROMÂNIA DE MÂINE.**

Instituție social - umanistă de cultură, știință și învățământ
Revista se poate procura prin abonament de la toate oficiile poștale din țară. În Catalogul RODIPET, revista se regăsește la poziția 2.256.
Solicitări de abonamente se pot adresa redacției, cu plata prin mandat poștal sau dispoziție de plată pe adresa: *Opinia națională*, Splaiul Independenței nr. 313, Sectorul 6, București, Cont 2511.1-23.1/rol - B.C.R. – Sucursala Unirea.

ISSN 1221-4019

**Machetarea computerizată și tiparul executate de
LABORATORUL DE TEHNOREDACTARE ȘI TIPOGRAFIA
FUNDAȚIEI ROMÂNIA DE MÂINE**

Publicația *OPINIA NAȚIONALĂ* este înregistrată la Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci la nr. 24.000/7.090.672 din 3 septembrie 1997.